

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tän. № 1, tuba 50. (Sõjaministeriumi majas). Awatud kella 8—15. Telefon 1-63 (Sõjaväe keskjaamast).	Aastas Mk. 300 Poolesaastas „ 150 Weerandaastas „ 75 Üksiknummer 15 marka.	$\frac{1}{1}$ lehekülge Mk. 3600 $\frac{1}{2}$ „ „ 1800 $\frac{1}{4}$ „ „ 900 $\frac{1}{8}$ „ „ 450 $\frac{1}{16}$ „ „ 250

№ 41.

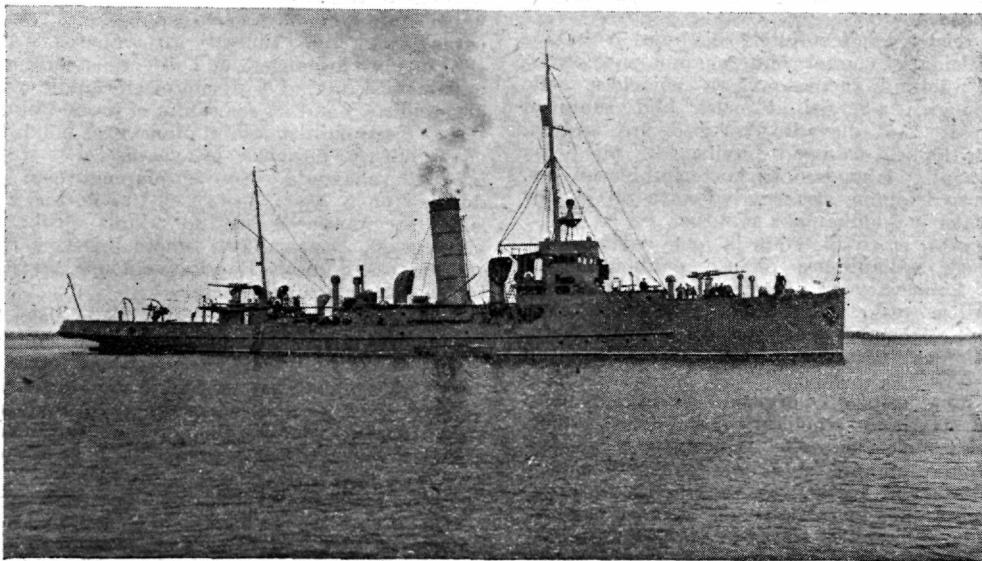
Laupäeval, 11. oktoobril 1924.

VI aastakäik.

S I S U:

O. Kurvits: Kaitseväelaste korterioludest. — Põhimõtted uue majapidamise süsteemi kohta. — G. Remberg: Veel maaväe uuest vormist. — A. Buldas: Veel kord kaitseväelaste uuest mütsist. — Briti laevastiku vabadussõja aegsest tegevusest Baltimerel. (Järg). — Keemilise sõja õudsused ja hädaohud. — A. J.: Ilmasõja psühholoogilised õpised. (Lõpp). — Vabadusristi kavalerid: kapten August Virro ja kapten Heinrich Kubbo. — M.: Nõukogude Vene Sõjaagadeemia. — Prantsuse allohitseride õpetamine. — Kehaline kasvatus: Poola spordi ja võimlemise kool. — Kaitseväe elu: 1) Käesoleva aasta laskeharjutused kahurväes; 2) Navigatsiooni lõpp; 3) Merijõudude parimaile laskjatele aumärgid; 4) Merijõudude spordiväli. — Merijõudude staabi teadaanne miiniväljade traalimise kohta 1924 a. — Türgimaa ilmasutmine. — G. Lagus: Surma sõlm. — G. Meos: Taganemine. — Keelnurk: Rohkem eestipäraseid sõjaväelisi nimisõnu. — Sport: Soome sõjaväe esivõistlused. — Sõjaväelised teated välisriikidest. — Ametlikud teated. — Merijõudude staabi teadaanne № 1.

Läti meriväe külaskäik Eestisse.

*Läti sõjalaev „Virsaitis“.
Viibis Tallinnas 24. oktoobril s. a.*

Kaitseväelaste korterioludest.

Jant Tallinna „Punaste kasarmutega“.

Tänapäeva põnevam ja elulisem päevamure — üldine, krooniline korterikriis — puudutab teenistujingimiste isäralduste tõttu eriti valusalt meie elukutselisi kaitseväelasi — ohvitseri ja ametnikke.

Teistes riiklistes ametkondades teenivad isikud on oma teenistuskohaga enam-vähem kehtvalt ja kindlamalt seotud. Vastandina esinevad aga kaitseväelased, olles liikuvaks elemendiks ka rahuajal, kes mitmesugustel põhjustel on sunnitud sagedasti oma teenistus- ja asukohta muutma (väeosade ümberpaigutamised, teenistushuvides üleviimised, sagedased komandeerimised, mitmesugused sõjaväelise hariduse täiendus- ja erikursused jne.).

Nendel ja paljudel teistel olulistel põhjustel on kaitseväelaste kohta pea igalpool maksvad teatud erimäärad. Nii olid Venes linna- ja maakonnaomavalitsused kohustatud, nõudmise peale, kaitseväelaste korterid muretsema, riigi poolt maksetavate tasunormide järele.

Ka meil pidid omavalitsuslised asutused „R. Teatajas“ Nr. 40 — 25. juunist 1919 a. väljakuulutatud „ajutine määrus sõjaväeosade, -asutuste, ohvitseride ja sv. ametnikkude korteri, kütte ja valgustuse asjus“ § 17 põhjal ohvitseridele korter-tubasid (mitte korterid) muretsema ühes kütte ja valgustusega, väeosade nõudmisel, sellekohaste tasunorme järele. Teostati seda rekvireerimise teel.

„Riigi Teatajas“ Nr. 99-100 — 4. dets. 1919 a. avaldatud üüriseadusele tugenedes arvasid omavalitsused omal õiguse olevat igasugustest kohustustest vabanemiseks kaitseväele korterite muretsemisel ja kaitseväelased asetati nii siis juba sõja lõpukuudel teiste kodanikkudega täitsa ühesugustele alustele, tegelikult aga kaugelt halvemasse ja väljapääsematusse olukorda.

Kuna teistel riigiteenijatel sõja ajal võimalus oli korterid leida, ei võinud rõhuv enamus meie ohvitserkonnast, väeliinil vaenlase vastu võideldes, selle peale mõteldagi, vaid paljud neist olid sunnitud juba varemalt käes olevadki korterid ära andma. Ja kui sõda lõppes, osutudki ohvitserid, nii õelda lageda taeva all, lahendamata korteriprobleemi ees, kuna ulualuse leidmine peaaegu võimata oli ja järjest raskemaks ja kulukamaks muutus.

Võis arvata, et riiklik võim ja meie omavalitsuslised asutused, väljaminees õigluse põhimõttel ja arvestades kaitseväelaste teenuste ja sõjalaudest tingitud erilise raske olukorraga, katsuvad ometi leida mingit lahendusteed, ehk vähemalt vastutulelikkustki üles näitavad, kuid see lootus oli petlik.

Nagu juba eelpool märgitud, vabanesid omavalitsuslised asutused tegelikult igasugustest kohustustest kaitseväele korterite muretsemise suhtes. Kuidas sarnane olukord aga sõja lahtipuhkemisel, kiire mobilisatsiooni korral, tagavaraväelaste õppustele kutsumisel jne. paraliseerivat ja vast saatuslikult mõjuda võib, selles ei saa olla kahte arvamist, aga sellest ei jaksata, ei taheta aru saada ja rahuldatakse omi väiklasi huvisid. Ei ole vist veel ununenud kaitseministeeriumi heitlus mõne omavalitsusasutusega väeosadele ulualuse muretsemise pärast, mille vastukaja isegi Riigikogu kõnetoolini ulatas. Koguni maaala saamine Kaitseministeeriumi kasarmute ehitamiseks leidis ägedat vastutõotamist ja takistusi, rääkimata üksikute isikute õigusliste nõudmiste rahuldamisest.

Asjaolu aga, kuidas meie ohvitserkonna õiguste ja huvidega ümber käiakse, iseloomustab õige piltlikult ja tõetruult Tallinna n. n. „Punaste kasarmute“

küsimus, mis ühtlasi huvitavat valgust heidab Riigi Raudteevalitsuse omapärase asjaajamise ja arusamiste peale.

Vene sõjamineisteriumi poolt Tallinnas Erika tänavale ehitatud 3 maja („Punased kasarmud“), milledest üldse 105 korterit, on kuuluvuse järele kaitseministeeriumi omandus. Need majad sattusid aga riigi algpäivil tegelikult Teedeministeeriumi Raudteevalitsuse valdamisele, kuna sinna asetati korterisse raudteelased. Selle tõttu esines Kaitseministeerium 7. dets. 1920 a. Vab. Valitsusele ettepanekuga nende majade, ühes maaalaga, järk-järgulise temale üleandmise kohta. Vab. Val. otsustaski sama aasta 17. detsembril majad Kaitseministeeriumile üle anda, kusjuures esimeses järjekorras pidid üle võetama vabanevad korterid.

Kuna Raudteevalitsus aga otsuse täitmiseks ühtki sammu ei astunud ja üldse selleks kalduvustki ei avaldanud, vaid vastuoksa, uusi elanikke, isegi kaasiürilisi, korteritesse poetas ja täielist peremeest edasi katsus mängida, siis oli Kaitseministeerium 11. mail 1921 a. sunnitud uue ettepanekuga Vab. Val. poole pöörama — Teedeministeeriumilt nõuda majade üleandmist 1. juuniks, lubades raudteetöötajatele nende korterid vähemalt 1 aastaks edasi jätta. Sellele järgnes 1. juunil Vab. Val. otsus: „Sõja- ja Teedeministeeriumile kokkuleppeks, kuidas oleks võimalik tegelikult ülesandmist läbi viia.“

Nimetatud otsuse põhjal töötas Kaitseministeerium raudteelastele kõigiti väga vastutulelikult kokkuleppe tingimised välja. Nii näiteks pidid raudteelased korterisse jääma kuni uute korterite leidmiseni jne. Teedeministeerium ja Raudteevalitsus ei avaldanud aga omalt poolt ka nüüd mingit püüdi vahekorral lahendamisele asumiseks. Tekkis sellepärast pikk ja tüütav kirjavahetus. Alles 21. 1921 a. jõuti niikaugale, et Teedeministeerium komisjoni aktiga majad Kaitseministeeriumile vormilikult üle andis. Kuid ka see samm ei toonud olulist muutust. Kaitseministeeriumi õigustatud nõudmised leivad endiselt eitamist ja vastuseisu. Korteriid ei püütagi vabastada. Suurte jõupingutuste ja askeldustega on 3 aasta kestva 105 korterist sõjaväelaste tarvitamiseks saadud ainult pisike protsent väiksemaid, peaaesjalikult ühetoolisi korterid, kuna suurem osa endiselt Raudteevalitsuse tarvitada, kes tegelikult majade peremees.

Võidaks ehk tulla seletusega, nagu oleks Raudteevalitsus äärmise korterikitsikuse tõttu sunnitud neid maju kramplikult oma käes pidama. Kuid sarnane nõrk väide langeb iseenesest kokku. Kuna Raudteevalitsus päris ka kõik veneaegsed ehitused, siis peaks need nõudeid enam-vähem rahuldama, kui mitte üleliigset luksust taga ei aetaks. Igatahes võib kindlasti tõendada, et Eestis Raudteevalitsuse kõrval teist ametkonda ei leidu, kes isegi omi käskjalgu ja kantselei kirjutajaid mitmetoaliste korteritega varustada võib.

Sõjaväega võrreldes, kus elukutseliste sõjaväelastele korterid niihästi kui olemaski pole, on raudteelaste korteriolud võrratult paremad, kuna neil korterid tarvitada, milledest meie kõrgemadki sõjaväelased unistadagi ei või.

Raudteevalitsuses olid viimasel ajal suured koosseisu kitsendused, pealegi on Nõmme lähedale, Järvele, tekkinud terve raudteelaste koloonii, nii et sinna isegi peatusjaam tuli asutada, on ehitatud uusi maju, — kõik see oleks pidanud loomulikult kaasa mõjuma

Kaitseministeeriumi korterite vabastamiseks. Kui seda aga mitte ei ole sündinud, siis ei ole selle põhjuseks igatahes mitte tungiv vajadus.

Üksikute sündumuste kujunemise ja dokumentaalsete andmete põhjal võib tõendada — Raudteevalitsus pole püüdnudki omi kohustusi täita, vaid on igal sammul silmatorkava sihilikkusega tõkkeid teinud ja jonnakalt ignoreerinud Kaitseministeeriumi minimaalseidki nõudeid, kuna, vastuoksa, Kaitseministeerium on ilmutanud äärmist kannatlikkust ja püüdnud küsimust lahendada kokkuleppe teel ja ootamisega. Toon selle vahekorra allakriipsutamiseks ja iseloomustamiseks pikast seeriast mõned üksikud faktid.

Surnud raudteelase lesel Anna Neidorf'il on mehe surma järele tarvitada 2 toaline korter kööbiga, samuti on 3 toaline korter kööbiga tema vennal, raudtee kirjutajal Johannes Pällo'l. Neidorf tarvitab oma korterit ainult mööbli hoidmiseks ja vahest pühapäeviti ka külaliste vastuvõtmiseks ja elab suuremalt jaolt venna juures. Kaitseministeerium palub Neidorf'i korterit vabastada, teda ümberpaigutades venna korterisse.

Raudteevalitsus soovi ei täitnud, põhjendades, Neidorf'ile lubatud olla korterit edasi pidada, silmaspidades tema mehe 19 aastast teenistust raudteel ja asjaolu, et järeleküsimustest olla selgunud — kumbki pool (Pällo ja Neidorf) polla korteri vabastamisega ja ühiskorterisse asumisega nõus. Kas võib veel olla jalustrabavamat argumentatsiooni! Lese mees on ustaval teeninud raudteed ja Kaitseministeerium võimaldagu nüüd selle eest lahkesti tasu. Siit edasi on astu ainult veel samm, et muuta neid maju mingiks raudtee invaliidide koduks. Huvitav ühtlasi, kui väga arvestab Raudteevalitsus ka üksikute isiklike arvamide ja südame soovidega. Ei tea ainult, kas see alati sedasi peaks kestma.

Nagu eelpool kirjutatud juba selgus, on raudteevalitsus kohustatud vabanevad korterid üle andma ja nendest igakord varakult Kaitseministeeriumile teatama. Tegelikult ei tehta seda aga iialgi, vaid katsutakse igasuguste abinõudega vastupidiselt toimida ja Kaitseministeeriumi komandandil on palju tegemist ja vaeva järelevalve pidamisega.

23. aug. s. a., näiteks, pärib Korraldusvalitsuse ülem Raudteevalitsuselt järele, kas „Punastes kasarmutes“ elutsevad Vladimir Melentjev, Robert Alaküla ja Aleksander Roose on veel raudtee teenistuses. Ja alles nüüd selgub vastusest, et Melentjev on teenistusest lahkunud, Roose teenida Tallinnas, viibida aga puhkusel ning Alaküla üle viidud teenistusse Tapale.

Roose „puhkus“ paistab kahtlasena, sellepärast palutakse vastavatelt ametasutustelt teateid. Selgub, Roose on saanud juba 19. juunil s. a. Politsei Peavalitsuselt välispassi Nr. 1763 ja Brasiiliasse sõitnud Saadetakse siis Raudteevalitsusele täiendav järelepärimine, mille peale viimane 2. sept. s. a. v.-k. Nr. 6663 sõnasõnalt vastab: „Vastuseks Teie järelepärimise peale teatan, et treial Aleksander Roose on töö vähesuse tõttu puhkusele lubatud 15. VI. kuni 15. IX. s. a.“

See rohkem kui üllatav avaldus näitab, et Raudteevalitsuses ametnikkude kohta maksavad mingisugused erimäärused. Hariliku korra juures vabastatakse tööpundust kannataja ametnik ametist ja koht tõmmatakse koosseisust maha, Raudteevalitsus aga laseb nad lahkesti 3 kuulisele puhkusele, nii et viimasel on täielik võimalus isegi õnnemaale Brasiiliasse sõita. (Huvitav, kuidas oli lugu selle „õnneotsija“ ametniku palgaga? Kas Raudteevalitsus maksis sellele tööpundust kannatajale ametnikule ka palka endiselt edasi, nagu ta korteritki edasi tarvitas? — Toim. märkus.)

Eemalolejal on muidugi raske kindlaks teha, milliste motiividega siin veel tegemist, kuid igatahes on kindel, et sarnane „puhkus“ võimaldas ärasõidul Roose'le Kaitseministeeriumi majas korteri oma nimele edasijätmist. Et aga seekord Raudteevalitsuse „puhkusel viibija“ Brasiilias enam heaks ei arvanud tagasi ilmutada, siis sai korteri vabastamine hiljem siiski paratamatuks, samuti peavad ka teised ülalnimetatud lahkuma, kuna neil selleks tühtki õigust pole.

Lõpmata huvitav ja iseloomustav on ka Vladimir Melentjev'i lugu. Kerkis sõja lõpu järele korraga Tallinnas vaatepiirile umbkeelne isand ja vajas kõigepealt muidugi ka korterit. Kust aga võtta? Abi tuli aga justkui taevast — Melentjev asus „Punastesse kasarmutesse“ elama, kuigi tal Raudteevalitsusega mingit tegemist ei paistnud olevat. Kui Kaitseministeerium järelepärima hakkas, siis seletati — Melentjev olla nende „konsultant“. Et see härra aga ka pärast selle toreda aunime saamist täitsa kõrvaliseks eraisikuks jäi, näitab juba asjaolu, et ta Raudteevalitsuselt palka ei saa. Noh, selle eest võimaldab see tiitel temale aga Kaitseministeeriumi majas tänapäevani mitmetoalise korteri. Kuidas nimetada sarnast teguviisi?! — Raudteevalitsus oleks ta vähemalt võinud paigutada mõnesse oma päralt olevasse majja, lisaks nendele isikutele, kes seal juba elavad ja ka raudtee teenistuses ei seisa! Ehk Järve jaama kolonnis. Seal ju ehitati suurte riiklike abirahadega terve rida uusi raudteelaste maju, ilma et, vist peale ühe isiku, keegi neist härradest sinna oleks heaks arvanud elama asuda. Jäädi endiselt „kroonu“ korteritesse, majad aga üüriti kalli hinna eest välja. Mis kasu tõi siin nüüd riikline laen?!

Kuna Raudteevalitsus juba teateidki ei anna isikute kohta, kellel korteri tarvitamiseks igasugune õigus püüdnud, siis muidugi ei astuta juba ka omalt poolt tühtki sammu korterite vabastamiseks, nagu ta seda kohustatud on tegema, vaid Kaitseministeerium on tahes-tahtmata sunnitud neid tülikaid toiminguid oma peale võtma.

Kaitseministeerium on pidanud Teedeministeeriumile korduvalt meele tuletama oma õigusi, Vab. Val. otsusi ja omavahelist kokkulepet. Nii pöörati ka käesoleva aasta algul järjekorraliselt Teedeministri poole. Vahekiri tuli seekord tagasi lootustandva resolutsiooniga 14. märtsist. „Täielikult neid kasarmuid valitseva korterikriisi tõttu praegu üleanda võimata. Üleandmine võib sündida järkjärgult, kui Raudteevalitsuse uued majad valmis saavad.“

Kirjavahetusest selgus ühtlasi ka, et Raudteevalitsusel käesoleval aastal hulk korterid (34) ehitusel. Jäädi siis lubaduse täitmist ootama. Kuna sealtpoolt aga enam mingit teadaannet ei järgnenud, Raudteevalitsuse majade varstine valmisaamine aga teatavaks sai, siis pööras Kaitseminister 10. aug. s. a. vahekirjaga Nr. 4806 uuesti Teedeministri poole, paludes, et ehitatavate majadesse esimeses järjekorras paigutataks raudteelasi „Punastest kasarmutest“ ja korterid seal vabastataks.

„Riigiasutuste asjaajamise juhtnõõrid“ järele peab tähtajata kirjade täitmine sündima hiljemalt 7 päeva kestvusel. Ehk küll 10. augustist juba 2 kuud aega möödunud, pole vastus veel tagasi jõudnud. Milline pikk ja keeruline teekond võiks tal küll ees olla! Muidu näivad aga mõningad toimingud Raudteevalitsuses üsna kiires tempos arenema. Igatahes on sama aja kestvusel uued korterid jõutud valmis ehitada ja tasahilju vist juba väljagi anda, ilma et „Punastes kasarmutes“ Kaitseministeeriumile tühtki ruumi vabastatud ja üleantud oleks, nagu seda oldi

kohustatud tegema ja ka teha töötati. Siin ei ole raske tarvilisi järeldusi teha!

Nii on siis Kaitse- ja Teedeministeeriumide (Raudteevalitsus) vaheline „korterisõda“ „Punaste kasarmute“ pärast kestnud vahetpidamata ligikaudu juba 4 aastat, ilma et see mingisuguseid olulisi tagajärgi enesega kaasa oleks toonud ja selle lõppu kaugeltki näha oleks.

Kaitseministeerium on küll majade seaduslik omanik, tegelikult on ta seda ainult nimeliselt, kuna selleks Teedeministeerium Raudteevalitsuse näol. Nii on kujunenud täitsa ebaloomuline olukord, kus majade seaduslik omanik neid ei saa kasutada, vaid seda sootui teine ametkond teeb. Kaitseministeerium peab nüüd majade korrashoidmise ja remondi arvel suuri kulusid kandma, et võimaldada raudteelastele normihinnaga korterid! Kuid see pole veel kõik.

Kuna Kaitseministeeriumil nimeliselt elumajad olemas (kas ka tegelikult, muidugi ei küsita), siis uute korterite ehitamiseks krediite ei anta, Raudteevalitsus võib seda aga teha vabalt. Seal nähtavasti on tarvitusel teine mõõdupuu ja sellega ei arvestata, et ka „Punaste kasarmud“ tegelikult nende valdamisel ja peale selle veel hulk maju elukorteritena tarvitada. Kaitseministeeriumil aga mitte ainult. Olgu siinkohal tähendatud, et Kaitseministeerium nagu nii juba varemalt tema päralt olevatest majadest teistele ametkondadele üleannud on Batarei kasarmud ja Kreutzvaldi tänaval suure 5 kordse maja, milles praegu asub posti-telegrafi peavalitsus (Nii siis Teedeministeeriumile!).

Kellegilgi poleks midagi selle vastu, kui Raudteevalitsus oma alluvate eest hoolitseb, kuid võimata on juba leppida teguviisiga, kuidas seda teostada püütakse, mis esile kutsumata ei või jätta kõige energilisemaid protestiavalduisi. Siin pole tõeliselt enam tegemist mitte ainult raudteelaste huvide esile nihutamiseks, vaid scotu teistlaadi tegevusega, millele raske leida küllalt täpset ja tabavat nimetust. Vastuvaidlemata kindel on igatahes asjaolu, et kõigi nende jantide juures kaitsevälaste õigusi armuvalt jalge alla tallatakse ja sealjuures just abinõusid ei valita; kindel on ühtlasi ka, et ükski kõrgema instantsi otsus, vastastikune kokkulepe, ega oma lubadus sealpool siduv ei näi olevat. Seda on tõestanud 4 aasta kogemused sel alal ja pole mingit alust eeldada ja loota pööret paremusele ka tulevikuski, praeguste eeltingimuste juures.

Sel viisil ei tohi aga asi enam edasi kesta, vaid vastav riigivõim peaks siin kiires korras oma otsustava ja korraldava käega vahele astuma ja nõudma, et ta otsusi ka täidetaks. Raudteevalitsus on kohustatud „Punaseid kasarmuid“ üle andma, esijärjekorras vabanevaid kortereid, temale on selleks tarbeks võimaldatud oma ametnikkude-teenijate jaoks uute majade ehitamine, millede seeriast nüüd 34 korterit valmis saanud ja nende väljajagamine päevakorral. Samavõrd korterid peab Raudteevalitsus nüüd ka „Punastes kasarmutes“ kaitsevælele vabastama. Ei tehta seda mitte ehk ei sünni see täiel määral, siis tekitaks see kaitsevæelaste keskel kõigiti õigustatud pahandustormi.

Tahab Raudteevalitsus aga ikkagi kangekaelselt edasi korrutada vestet oma korterikitsikusest, siis võetagu ometi kord erapooletu uurimise alla tema ja Kaitseministeeriumi korteriolud, siin selguks huvitavaid üksikasju ja statistilised andmed tõen-

daksid igatahes kindlasti, et selles suhtes praegu ühetaolusest juttugi ei või olla, vaid raudtee suuresti eesõigustatud seisukorda on asetatud, millise proportiooni nende kasuks suurendamine täitsa lubamata nähtus oleks. Muidugi tullakse siinkohal juba kulunud põhjendustega, nagu tingiks raudtee liiniteenistuse iseäraldused suuremat korterite vajadust ja seda peaaegselt just raudtee piirkonna läheduses. Kuid, nagu eelpool nägime, just kaitsevæelased asuvad korterite suhtes teistega võrreldes erilistes tingimustes, mis puutub aga raudteeliiniteenijatesse (jaamateenijad jne.), siis on need juba Vene ajast korteritega varustatud, raudtee keskvõimsuse ametkonnas teenistus küll aga teiste riigiteenijate omast oma iseloomu poolest ei iseäraldu ega erine, vaid sarnaneb täiesti. Mis eesõigus võiks, näiteks, olla ühel Raudteevalitsuse käskjalal teiste temasarname ees? Ehk kantseleiteenijal või ka mõnel kõrgemal ülemusel? Ikka üks ja sama harilik kantselei teenistus.

Kui Raudteevalitsusel ka nüüd ikkagi kahju peaks olema „Punaste kasarmute“ tegelikust tarvitamisest loobuda, siis võiks vahest jutt olla veel ühest kombinatsioonist, ja nimelt — ostku ta need majad Kaitseministeeriumilt ära, et viimane võiks omale siis uued majad üles ehitada.

Viimane aeg oleks kuulda ka kaitsevæelaste korteri hädasid ja selle küsimusele suuremat tähelepanu pühendada. Seni on see täitsa silmade vahele jäetud. Kuna teised riigi- ja omavalitsusasutused ehitavad oma ametnikkudele korterid endistele lisaks, on Kaitseministeeriumil see võimalus täitsa võetud.

Korteriolud kaitsevæes on aga äärmiselt väljakannatamatud; viletsamad igatahes, kui kusagil mujal. Rõhual enamusel elukutselistel kaitsevæelastel puuduvad korterid ja nad on sunnitud aht-üürnikkudena leppima üksikute toanurkadega, makstes nende eest harilikult $\frac{1}{3}$, tihti peale aga ka $\frac{1}{2}$ omast palgast. Paljud neist on sõjas haavatud ehk midu liinil oma tervise kaotanud, millele viletsad elamistingimised nüüd edasiarenemiseks soodsa pinna loovad ja riigil selle tõttu suuri ravitsemiskulusid tuleb kanda.

Ka midu kannatavad kaitsevæe teenistuse huvid korterikriisi all. On igatahes väga mittesoovitav nähtus, kui üksikute väeüksuste ülemad ja teised ohvitserid korterite puudusel peavad elama oma väeosast kaugemal; Tallinnas näiteks Nõmmel, Pääskülas, Piirital jne. Alaline korterimure riisub suuresti ka töötahet ja sunnib paljuid paremaid jõude kaitsevæe ridadest lahkuma.

Nõnda siis, mitte ainult ohvitserkonna isiklised, vaid ka riiklised huvid nõuavad selle küsimuse kiiret päevakorrale võtmist koguni laiemas ulatuses. Praegune omavalitsusasutuste tegelik vabaolek kaitsevæe korterikohustusest nõuab muuseas igatahes põhjalikku revideerimist ja ümberkorraldamist.

Esimeseks tegelikuks sammuks aga olgu „Punaste kasarmute“ lõpulik ja võimalikult kiire üleandmine Kaitseministeeriumile. Kaitsevæelaste ja raudteelaste ühisasumisel neis majades on palju eitavaid külgi. Kõige pealt pole vahakord mitte kuigi sõbralik, milleks Raudteevalitsuse isevärki poliitika tugevasti kaasa on aidanud.

„Punaste kasarmute“ täielise üleandmisega loodakse alus kaitsevæelastele seal ka majanduslisteks soodus tusteks, kuna ühistegelisel pinnal võimalus avaneks nii mõningaidki korraldusi ellu viia (ühisköök, ühenduspäevamine linnaga jne.).

O. Kurvits.

Põhimõtted sõjaväe uue majapidamise süsteemi kohta*).

Praegune majapidamise süsteem on meil väga raskepäraseks ja keeruliseks muutunud, ning seal juures ei ole võimalik ikkagi saavutada seda, mis korraliku ja ökonoomilise majapidamise jaoks tarvis läheks.

Omaks võtta lihtsamat majapidamise süsteemi mõnest vanast kultuurriigist ilma selles suuremate muudatuste tegemata ei ole võimalik, sest igal niisugusel süsteemil on oma iseäraldused, mis tingitud riigi poliitilisest ja majanduslisest olukorrast, rikkusest, rahvaharidusest, iseloomust ning ajaloolisest arenemisest.

Meie olud erinevad aga kõigiti Lääne-Euroopa riikide oludest, seepärast on iseäranis Lääne-Euroopa väikeriikide sõjavägede majapidamise lähem vaatlemine väga õpetlik ja võib meile olla heaks eeskujuks selle kohta, missugustel alustel tuleks meil sõjaväe majapidamist korraldada.

Uues majandussüsteemis oleks tarvis järgmised põhimõtted aluseks võtta:

1. Ülemineku uuele majapidamise süsteemile peab olema paenduv, mitte järsk, mispärast praegusest majapidamise süsteemist peab uude süsteemi ülevõtma väga kõik see, mis otsekohe alljärgnevatel põhimõtetele vastu ei käi.

2. Keskasutuste, diviisi varustusasutuste ja üksikute väeosade vahel peab läbiviidud olema niisugune kindel side ja tööjaotus, mis annaks võimaluse keskasutustele juhtida majapidamist kõige ökonoomilisemalt ja teostada järelevalvet kohapeal väeosa majandusliste organide tegevuse üle ja mis annaks samuti võimaluse sõjaministrile eriti majapidamist revideerida.

3. Võimaldada diviisi varustusasutuste ja üksikute väeosade korraldustel muretseda varustust seal, kus see kõige ökonoomilisemalt kättesaadav oleks, mitte ükski oma väeosa tarviduseks, vaid ka teiste väeosade või koguni terve sõjaväe jaoks.

4. Sõjaväe toitlustamine seada alusele, mis võimaldab kohalikke toitlusturu olukordi kõige otstarbekohasemalt ära kasutada ja vastaks sealjuures ka kõigiti tervishoiu nõuetele.

5. Rahuaegne majapidamise süsteem peab võimalikult vastama sõjaaegsele, mis märksa kergendaks väeosade sõjajalale üleminekut.

6. Võimalikult enam vabastada riviülemaid väeosa majanduslistest muredest, sellega võimaldada neile oma jõudu ja energiat koondada väeosa teistele juhtimise aladele s. o., sõdurite väljaõppe, kasvatus ja distsipliini aladele.

7. Lihtraamatupidamise süsteemi juures saavutada iga kuu lõpuks täielikku pilti väeosa majanduslise seisukorra kohta, sellega võimaldada väeosas, kui ka keskasutustes õigel ajal tarviliste korralduste tegemist ja ajakohast majapidamise juhtimist.

8. Seadluses majapidamise alal ette näha ainult üldised juhtnõidid, kuna detailne juhatus jätta keskasutuste ja diviisi varustusülemate hooldeks.

Nende põhimõtetele vastavalt väljatöötatud üksiku väeosa majapidamise kava järele oleks tegelik majapidamise juhtimine koondatud majandusvalitsuse ülema kätte, kes diviisi varustusülemate kaudu otsekohe ka väeosade majapidamist juhib.

Nõuande ja majanduse järele vaatamise teostamiseks kohapeal oleks ettenähtud sõjaministri juures eriti majandusinspektor. Viimane toimetab nii keskasutuste, kui ka kohapealsete asutuste ja väeosade inspekteerimist.

Praegused diviisi intendantid saaks ümbernimetatud „diviisi varustusülemateks“. Nende peale saaks pandud suuremad kohustused ja antud nendele laiemad õigused varustusoperatsioonide läbiviimiseks, mitte ükski oma väeosade ja asutuste, vaid ka terve kaitseväge varustamiseks, kui see kasulik on ja vastavad juhtnõidid on keskasutustest selleks antud. Diviisi varustusülematele alluvad kõik majandusülemad väeosades. Diviisi ülemad, samuti ka väeosa ülemad selle kava järele oleksid majandusmuredest vabastatud ja nende kohuseks jääks ainult järelevalve ja kontroll majapidamise, iseäranis mobilisatsiooni tagavarade hoidmise ja muretsemise alal.

Diviisi varustus- ja väeosa majandusülemad oleksid kohustatud majandus-statistiliselt tundma põhjalikult ja igakülgset diviisi ehk väeosa raiooni. Ainult sellel eeltingimisel põhjenebki võimalus nimetatud ülematel oma raiooni oludes õiget ja ajakohast varustamist juhtida.

Majandusküsimuste lahendaja on väeosas majandusülem, kelle tegevust juhib ja tegutsemise järele valvab diviisi varustusülem.

Majandusülemate abilistele on antud praegustega võrreldes teised nimetused ja osalt sisse seatud ka teine tööjaotus. Viimane saab iseäranis õigustatud olema, kui majandusküsimuste arv saab vähendatud, lisa Nr. 31 kava kohaselt ja igäiks nendest abilistest saab vastava erihariduse omandama.

Väeosa majandusülematele ja diviisi varustusülematele mingisuguste kõrvaltegevõtete juhtimist, nagu ratsahobuste tõuarendamine, mõisate pidamine j. n. e. kohuseks teha ei ole lubatud, sest see ainult takistab neid nende otsekoheste kohuste täitmisel, s. o. väeosade varustamise juhtimisel.

Et sõjaajal arvepidamist korraldada kompaniides ja kompaniides tegelikult võimalik ei ole, siis on ka uues rahuaegses majapidamise kavas põhijoonena läbi viidud, et kompanid ja komandod arvepidamisest on vabastatud ja kõik arvepidamine koondatud majandusosakonda.

Arvepidamise sisseseadmise juures on silmaspeetud, 1) et igasugusi väärtuslikke läbikandeid raamatutes oleks võimalik kohapeal kontroleerida, 2) et iga majapidamise ala tagajärgedes oleksid ka ökonoomilised saavutused väljendatud niipalju, kui seda võimaldab lihtraamatupidamise süsteem.

Rahalise arvepidamise alal on kavas ettenähtud arvepidaja, kes täielikult vastutav väeosa korraliku arvepidamise eest. Arvepidamine ise on märksa lihtsamaks muutunud kui praegu on, sest uue kava järele peetakse majanduse osakonnas (juurdearvatud ka praegune kompani arvepidamine) 3 nõõriraamatut, kuna neid praegu osalt ilma otsustarbata 4 peetakse.

Rahalise aruande juures on ette nähtud ka arvetedokumentide esitamine ökonoomia (säast) -summade kohta; tegelikult ei saagi erandit teha, sest kui väeosa majandus- ja diviisi varustusülematel on õigus-ökonoomia summased tarvitada, siis peavad nemad ka aruannetega esinema; siin ei peaks ka loomulikult mingisugust saladust olema riigikontrolli ees. Tulevikus tulude arvestamise kord tuleks täiesti uuele alusele seada. Nimelt, igasugune sissetulek väeosas kanda oma iseloomule vastava elarve paragrahvi ja punkti järele kulude aruandesse, kulutada teda kui avatud krediiti, kuna ainult keskasutus arvepidamist tulude kohta peaks vastavalt riiklise arvepidamise nõuetele.

*.) Kokku seatud Varustusevalitsuse Majandusasjanduse juhatus poolt ja neil päevil tutvustamiseks laiali saadetud.

Toidu ja hobusemoona alal on kavas ette nähtud ohvitser-toitlustaja, kes ajakohaselt ja ökonomiliselt kaitseväelaste toitlustamist peab korraldama, sest praegune toitmise viis on vähe otstarbekohane ja ei ole ökonomiline, pealegi ei vasta tema ka tervishoidliste nõuetele. Uue kava järele võetakse toidu tabelite kokkuseadmisel aluseks antava munavalge, rasva ja süsivesinikkude arvud grammides ja antakse toitlustamise alal väeosadele vabadus tegeleda toiduraha normide piirides, nii, kuidas on tema raiooni toitlusturu piirides kõige otstarbekohasem.

Eelnimetatud põhimõtte läbiviimiseks on eeltööd käimas, nimelt toidukava juhtnõrre väljatöötamine praktiliste andmete alusel (v. t. lisa Nr. 32).

Arvepidamine ja aruanded on nõnda kokku seatud, et iga kuu lõpul ohvitser-toitlustajal oleks võimalik ennast kontrollida sellega, et esitav aruanne näitaks mitte ainult seda, et väeosa toitlustamisel on kinni peetud määratud rahanormidest, vaid ka väeosa tegelikku toitluseisukorda ja saavutatud ökonomiat.

Sõjaajal ainult tuleks veel eraldi iga pataljoni jaoks üks ohvitser-toitlustaja määrata, kes abiks oleks väeosa toitlustajale ja kes kompani toitlustajaid allohvitseri juhiks, selleks neid kord päevas paariks tunniks kokkukutsudes arvete õiendamiseks.

Kraamivarustuse alal iseäralisi põhimõtteid muudatusi, väljaarvatud arvepidamise kompanides ära kaotamist, uue aruandlise korra sisseadmist ja raamatupidamise lihtsustamist, esialgu ettenähtud ei ole. Aruandmist kraamivarustuse alal on täiendatud sellega, et riigikontrolli igasuguse varustuse liikide kohaselt aruanded tuleks saata ja tähtsamaks muudatuseks oleks riiete ja rakmete aruande kokkuseadmisel see, et selle varustustüüpi kande päevad välja arvatakse, mis võimaldab täpsemalt riigi varanduse kokkuhoidmist ja kindlamat arvepidamise viisi.

Edaspidi aga, kui meie raha stabiilsemaks muutub, tuleks välja arvata, kui palju sõduri riiete ja rakmetega varustamine riigile maksma läheb. See summa suurendada 5—10% võrra hindade kõikumise juhtumiseks ja lugeda aastaseks normiks, mis väeosal iga sõduri kraamivarustuse (riiete, rakmete, jalatsed, pesu) peale õigus riigilt saada on.

Tegelikult kohustada väeosasid aga seda varustust saada intendantuuri ladudest igale asjale kindlaksmääratud hinnaga.

Raha eest kraamivarustust muretseda saaks väeosa ainult niivõrd, kui palju pärast intendantuuri ladudest saadud varustuse hinna mahaarvamist rahanormidest üle jääb.

Sõduri üleviimisel ühest väeosast teise arvestatakse kaasatoodud varustus aruannete abil keskasutuste kaudu, kusjuures üksikute väeosade vahel arvete õiendamist varis ei oleks.

Niisuguse süsteemi juures muutuks arvepidamine kraamivarustuse alal väga lihtsaks. Ka kõiksugusi teisi varustusalasid võiks samuti korraldada.

Et väeosa majapidamise õiguslikult korda täiendada, mis möödapääsemata on, kui väeosa varustuse arvepidamise raamatud riigikontrolli enam saadetud ei saa, on uues majapidamise kavas ettenähtud aruanded igasuguse tähtaegadeta varustuse kohta.

Tulevikus peaks varustus, mis normeerimist võimaldab — normeeritud saama, mida käsitaks ülemad, kelle võimkonda kuulub asjade mahakusutamise kinnitamine.

Kütte ja valgustusmaterjalide ja loomatervishoiu ja hobustega varustuse aladel põhimõtteid muudatada maksvas korras esialgu ettenähtud ei ole.

Tehnilise varustuse alal saavad eraldi juhtnõrid antud tehnilise juhataja korraldusel.

Veel maaväe uuest vormist.

Meie maaväe endisest ja ka uuest vormist on palju räägitud ja kirjutud. Kui uus vorm alles välja töötamisel oli, harutati, missugune ta peab olema. Temale esitati kolm põhinoet: praktilikkus, lihtsus ja ilu. Läänud kevadel kinnitud uus vorm ei vasta ühelegi neist nõudmistest. Üldine rahulolematuus uue vormiga viis niikaugemale, et vormi küsimus väeosadesse ohvitseride harutada anti. Kuid ohvitserid kogude poolt vastuvõetud resolutsioonid said muidugi niivõrd mitmekesised, et nad vaevalt vormi ümbertöötamist oleksid hõlbustanud.

Kui vaatame Euroopa riikide sõjavägede vorme, siis paistab siin silma kaks üksteisest nii lõike, kui ka värvi poolest teravalt erinevat tüüpi — Inglise ja Saksa. Kõik teised vormid on kui vahepealsed kombinatsioonid. Inglise vorm oma äärmise lihtsuse peale vaatamata on väga maitserikas ja elegantne. See vorm on meile oma värvi ja lõike poolest vastuvõetavam; ta ongi juba ülevõetud, kuid ümberkombineerimine on ebaõnnestunud. Kõige pealt juba must krae. Olgu ta kalevist või sametist, ta ei sobi kaitsevärville. Tuuakse selle krae kasuks ägedaid väiteid, et ta on Vabadussõja päviltpäris ja traditsiooniliseks saanud. Kuid miks teha traditsiooniks seda, mis ebaõnnestunud?! Inglise vorm on hästi läbimõeldud ja vastab kõigile nõuetele. Stiili mõttes ei ole hea tema juures suuri ümberkombinee-

rimisi ette võtta. Minu arvates võiks võtta Inglise vormi järgmisel näol:

Müts: Inglise ohvitseri müts pruunist nahast nokaga, tornirihmaga, õhuaukudega, märk — praeguse sõjamineisteriimi tunnusmärgi sarnane.

Frentsh: Inglis ohvitseri frentsh kahekordse mahaäänatud püstkraega samast riidest, mis frentsh, ilma kandita (ehk oliivikarva rohelisest sametist kollase kandiga), väliiigi tunnusmärk ja trafarett pagunil kullaga väljaõmmeldud, aukraadid koondud kraele ja äratähendud kolmes suuruses märkidega, mis paigutud kõrvuti, et võimaldada madalat kraet kanda. Siis oleks koloneli aukraad, näituseks, tähendatud kolme märgiga, millede suurus 2 cm., leitnandi kahe märgiga, millede suurus 1 cm., kindral 1 märgiga, mille läbimõõt 3 cm. Märgid oleks kullaga väljaõmmeldud (ilma riigivapita). Varukad — kui Inglise frentshilgi.

Püksid: „breeches“ ilma kandita, pruunist semish-nahast põvelappidega.

Sinel: praegune, kuid kandita, põõn lihtsustatud, pagunid, kui frentshilgi, aukraadid märkidena varukal.

Talimüts: endine, kandita.

Rivifrentshi juures peaks olema pikad rohelised püksid ilma kandita. Tuleks kanda rihma, sest ing-

lane ei käi kunagi rihmata. Nahast nõõbid on kenamad ja nad ei jää vastupidavuse poolest maha uutest vasknõõpidest, millelt oksüüd kulub ja nad kergesti kirjaks muutuvad.

Sõduritele võiks jääda endine vorm, ainult müts on tarvis ümber kombineerida, pagunid samasugused, kui ohvitseridelgi, aukraadid kuldse ehk kollase paelaga kraele samadel põhimõtetel, kui praegusel uuel vormil (punane pael ei paista silma — poolpimedas on võimata aukraadi kindlaks teha).

Trafaretid ja märgid võiksid olla riidetükile väljaõmmeldud, nagu see inglastel ja ameeriklastel on, et neid soovikorral ära võtta võib ja teisele ülikonnale õmmelda.

Ülaltoodud ettepanek lihtsustaks vormi viimase võimaluseni. Ei ole liig teravat vahet ohvitseri ja sõduri välimuse vahel. Vorm ei ole kirju, see seisab kolmest värvist: roheline, pruun ja kuld, missugused omavahel hästi kooskõlastuvad. Ka ei sünnitaks üleminek tema peale raskusi. Oleks soovitatav et enne kavandite kinnitamist nad kunstnikkude arvustada antaks. Pärast ebaõnnestunud uut vormi on märgata „sooja poolehoidu“ vanale vormile, mis vähemalt lihtne ja praktiline on. Kuid see vorm sai ka omal ajal „maha tehtud“, kui uut nõuti. Ärgem parandagem siis tehtud viga sellega, et tema juurde tagasi pöörame.

G. Remberg.

Veel kord kaitseväelaste uuest mütsist.

Teiste riitamise osade kõrval omab müts, kui tähtsama riitusosa — pea kaitsja-ja ehtija, kõige suurema tähtsuse. Kui peakate, peab müts kindlasti peas istuma ja pead mitte vaevama; kui ehtimise abinõu peab ta kandja näo järele olema, seda nägusamaks tegema.

Käesoleva aasta algul maksuma pandud kaitseväge uus suvi müts ei vasta kummagile ülaltähendatud tingimusele. Kui peakate on ta väga raske, iseäranis suvel; peas ei istu ta sugugi kindlasti — näituseks, kui sarnasel mütsikandjal tuleks kusagilt võsastikust läbiminna, oleks juba paarikümne sammu järele müts peast kadunud. Sama juhtub ka siis, kui ratsa hobuse seljas istud. Kui ehtimise abinõu, on ta ka vähe sünnis. Niipalju kui mina tähele olen pannud, ei passi ta iseäraliselt kellegile. Arvesse võttes veel, et meie mütsitegijad teda igauks oma moodi meisterdab (üks teeb kõrgema, teine madalama, ühel on mütsinokk üht, teisel teist laadi), omab müts ja ühes sellega ka mütsikandja vahest õige veidra väljanägemise, iseäranis aga siis, kui müts on veidi suurem, kui vaja; sarnasel korral vajub ta otsekohe kõrvade peale ja kandja omab sarnase imeliku väljanägemise, et vastutulejad aina muigavad! Väga tähtis on igapäevasel sõjaväe mütsil ka see, et ta kaugele silma ei torkaks. Uus müts aga paistab, nagu poligoonil ilmsiks tuli, oma suure nahast noka ja kuld paelte tõttu kätte mitme versta peale. See kõik sunnib tungivalt soovima, et uus müts saaks kõige kiiremas korras ümbertõetatud.

Sõduris nr. 37 10.IX. s. a. soovitab kolonel Simon tarvitusele võtta lendurite mütsi. Tõsi, lendurite müts on hästi kerge ja ei vaeva pead, mütsikandja omab sõjameheliku, nägusa väljanägemise; kuid, minu arvates ainult siis, kui tal kitsas, pikergune nägu ja õiged näojooned. On aga nägu lai ja näojooned mitte õiged — ei passi see müts sugugi. Et meie cestlased suuremalt jaolt laiae nägude ja mitte õigete näojoontega, saaks müts meile vähe passima ja sellepärast tuleks ta kõrvale jätta.

Tekib küsimus, mis siis lõpuks asemele võtta? Panen ette tarvitusele võtta mütsi, mis meie oleme kannud kuni uue mütsi väljatöötamiseni, mütsi, mida kannavad veel praegugi pooled ohvitseridest ja kõik sõdurid. Mis viga peaks sel mütsil olema? Olen kuulnud, et ta on liig sarnane Vene sõjaväes tarvitada olnud mütsile! Minu arvates ei ole ta täiesti sarnane. Eht Vene müts on hoopis väiksema nokaga, nokk läheb otsesuunas alla-poolle, meil tarvitada oleval aga ettepoole. Ja kuigi tuleks ta Vene mütsi meelde, tuleb ta siis sama hästi meelde Inglise, Soome või Saksa mütsi! Teiseks takistuseks olla asjaolu, et sarnast mütsi kannab suur hulk eraisikuid. Arvan, et see hulk läheb iga aastaga vähemaks ja, teiseks, juurde lisades mütsile kandid, eralduks ta täielikult eraisikutel kanda olevatest mütsidest. Iseenesest on aga sarnane müts väga kerge, istub kindlasti peas ja passib igaleüle.

A. Buldas.

Briti laevastiku Eesti vabadussõja aegsest tegevusest Baltimerel.

(Järg).

Meie vabadussõjast osavõtnud Balti laevastiku juhataja admiral Cowani aruanne Briti admiraliteedile oma tegevusest meie vabadussõja ajal Balti merel.

31-sel mail, olles ikka veel Seskäari all „Cleopatra“ peal, kelle saatjateks olid sõjalaevad „Dragon“, kapten Francis Arthur Marten, „Wallace“, kapten Georg William Moran Campbell, „Voyager“ kapten-major Charles Gage Stuart, „Vanessa“, kapten-major Edward Osborne Broadley; „Wryneck“, kapten-leitnant Ralph Vincent Eyre; „Versatile“, kapten leitnant Gerald Charles Wynter; „Vivacious“, kapten-leitnant Claude L. Bate, ja „Walker“ ning patrulli teenistuses olevad kaks veelust paati, ilmusid nähtavale üks enamlaste

dreadnaut, üks destroyer ja kaks vähemat sõjalaeva, liikudes miniväljade taga lääne sihis, kõige ees destroyer. „Walker“ astus enamlaste destroyeriga võitlusesse ja ajas tema ida poole tagasi. Samal ajal avas dreadnaut raske ja hästi juhitud tule.

Peale esimese paugu, pärast ankru hiivamist ja ida poole aurutamist, ilmus äkitselt pea kohale enamlaste lennuk ja hakkas minu eskaadrile pomme pilduma sel ajal, kui see enamlaste laevastikule kallaletungis, kuid lendas kohe, kui tema peale tuli avati, ida sihis tagasi.

„Walker“ tõrjus oma tulega enamlaste destroyeri miniväljade taga manööverdava lahingu laeva juure tagasi ja viimane sundis raske ja hästi distsiplineeritud tulega „Walker“i tagasi tulema. Ka Krasnaja Gorka andis minule tuld, mida juhiti vaatluspallist.

Miinivälja nurga taga edasitagasi ristledes, ei avaldanud enamlaste laevastik mingisugust tundemärki edasitugimiseks ja pööras peale mõne kogupaugu andmise ida poole tagasi.

Selle kokkupõrke puhul tabasid „Walker'it“ kaks mürsku, mis suuremaid rikkeid ei sünnitanud, kuna meeskonnast ainult üks kergelt haavata sai.

Ohwitserid, allohvitserid ja sõdurid, tutwustage ja äratage huvi „Sõduri“ vastu oma sõprade ja tuttawate ringkondes!

Nüüd oli minul selge, et opereerides niisuguse väikse laevastikuga, nagu minu käsutada oli, oli tarvilik, et minul laevastiku tugikoht Kroonlinnale lähemal oleks, kui Tallinn, mis võimaldaks paremate tagajärgedega teostada järelevalvust enamlaste laevastiku liikumise kohta ja neil takistada miinide panemist lääne poole juba olevaid miinivälju, Petrogradi lahe sissekäigu ette.

Neid asjaolusid silmaspidades, läksin üle Biörko'sse ja palusin soomlastelt teatavat abi patrullide näol ning, et nad oma rannas ruumiannaksid lennuabinõude mahutamiseks, mida soomlased ka kohe nõus olid andma.

Selleks ajaks selgus, et enamlaste tegev laevastik koosnes:

- 2 lahinglaevast (üks neist — „Petropavlovsk“),
- 1 ristlejast ja
- 2 suurest destroyerist.

Kuni juuni lõpuni tegid vaenlase kerged sõjalaevad järjekindlalt katseid ääseti põhja poole väljamurda, miine traalida ja jälle väljapanna, ning tulevahetust patrullide vahel tuli rohkesti ette, kuigi tabamisi harva juhtus, kuid kahtlemata võib oletada, et enamlastel siiski korda läks lõuna poole Stir'i maanina ja ida poole olevat miinitõket miine panna.

13-dal juunil puhkes lahti väga raske kahurtule vahetus Krasnaja Gorka ja Kroonlinna kindluste ning Kroonlinna all seisva sõjalaevastiku vahel. Selle põhjuseks oli Krasnaja Gorka kindluse järsk üleminek „valgete“ vägede poole, kellel selleks küllalt mehi polnud, et seda jäädavalt oma käes hoida. Viimastel oli käepärast kindluses umbes paarsada ärakurnatud ja halvasti relvastatud ingerlast, kellel võimata oli enamlaste suurte laevade raske tule all kindlust seni oma käes pidada, kuni kahureid tarviliku arvu meestega oleks saadud varustada ehk need hoopis ära hävitatud ja sellepärast peale kahekordse käestkätte käimist jäi Krasnaja Gorka kindlus lõpuks siiski enamlaste kätte.

Nimetatud ingerlased võitlesid Eesti ülemjuhatause all. Nad olid relvastatud ja varustatud samuti eestlaste poolt peajasjalikult varustusega, mida eestlastel korda läinud enamlastelt äravõtta. Nad olid hästi võidelnud juba nende operatsioonide algusest peale ja võitlesid siis veel suurema vaimustusega juba sellepärast, et see nende endi kodumaa oli, mille vabastamise eest nad võitlesid.

Kuid nähtavasti äratas ingerlaste edu kahtlust ja kadedust Vene Põhja Korpuse silmis, keda ennast varustati ja toetati eestlaste poolt igal viisil ja kes selleks ajaks juba sarnaseks võitlusjõuks oli kasvanud, millega rehkendama pidi, kes Eesti-Ingeri vägede võitlusliini paremal tiival olles kuni Krasnaja Gorka kindlusesni oli rühkinud, Eesti-Ingeri vägede pahem tiib ulatas kuni mere rannani välja.

Et valmis olla enamlaste raskete laevade igasuguste väljaastumiste püüete vastu ja võimaldada Petrogradi lahe sissekäigu ees mõjuvat patrulli teenistust, pidasin tarvilikuks miine väljapanna, et selle läbi vaenlase liikumist kitsendada. Miinide väljapanemist teostas „Princess Margaret“, kapten Harry H. Smvth juhatusel ja 20-nes destroyerite flotiiile, kapten Berwick Cussis'e juhatusel.

17-dal juunil teatasid meie luurajad, et üks ristleja („Oleg“) ja 2 destroyerit lääne pool Kroonlinna ankrus seisavad, kuna üks veeralune paat lääne poole liigub.

Mõni minut peale keskööd kuuldus meie eelpostidel olevate destroyerite kohal äkiline plahvatus, millele järgnes endine vaikus ja järgmisel hommikul teatas leitnant Augustine V. S. Agar, et tema on ankrus seisvale ristlejale „Oleg'ile“ miini pihta lasknud; mis „Oleg'it“ esimese korstna kohalt tabanud. Selle tegevuse juurest on temal taganeda tulnud ankrusseisvate enamlaste destroyerite raske tule all.

6-dal juulil jooksis ristleja „Vindictive“ Inglismaalt tulles, et minu laevastikuga Soome lahes ühineda, Tallinna jõudmisel Tallinna all (Middle Ground Shoal) madalikule kinni, kust teda 8 päeva pärast korda läks lahti päästa.

See õnnetus sünnitas mulle rahutust, sest madalikule jooksmine sündis 15-ne sõlmelise kiirusega ja ristleja lasus oma poole kere pikkusega madalikul ning seis 2 jalga 6 tolli kuni 3 jalga kõrgemal sellest veepinna joonest, mis tema kandmiseks tarvilik, pealegi veel kohal, kus ei tõusu ega mõõna pole.

Ristlejate „Delhi“ ja „Cleopatra“ mitmekordsed katsed teda lahti tõmmata jäid tagajärjetuks ja ainult peale tema raskuse vähendamist 2.212 tonni võrra ning lääne tuule tõttu läks „Cleopatra'1“ peale 8 päevast rasket tegutsemist viimaks korda teda madalikult lahti vedada. Nagu pärast selgus, sündis see päästetöö otse ühe miinivälja keskkohas.

Juuli algul tungisid enamlased Vene rindel Soome lahe lõuna rannal visalt peale, mis tarvilikuks tegi enamlaste seisukohtade sagedase pommitamise ristlejate ja destroyerite poolt. Ka enamlaste lennujõud oli tegevuses ja Krasnaja Gorka kindlusest pommitati vahetevahel ka meie patrulle Kaporje lahes.

Kuu lõpul algasid meie lennu operatsioonid, mille tegevus eesmärgiks luuramises ja ülevõtete tegemises seisis. 30-da juuli hommikul sai ka pommitusoperatsiooni toimetatud, võttes pommitusmärkideks peajasjalikult Kroonlinna all seisivad enamlaste sõjalaevu, eriti destroyerite baas-laeva, mille kõrval viis või kuus destroyerit seisid. Kogu see pommitusoperatsioon sai teostatud lennu eskadrilli juhataja David G. Donald'i juhatusel. Ühtekokku pilluti sel korral 16 pommi, milledest üks baas-laeva tabas. Sellest ajast peale kadus baas-laev

Kaitseväelased,

tellige omile kaitseväes mitteteenivatele sõpradele ja tuttawatele „Sõdur“ ilma nende teadmata!

sadamast omalt harilikult seisukohalt ja teda polnud pärast seda enam näha. Kõik lennukid, mis sellest operatsioonist osavõtsid, tulid tervelt tagasi, selle peale vaatamata, et neid Kroonlinna patareidest ja laevadelt õhukaitse kahuritega tulistati.

Sellest ajast peale sai Petrogradi laht alalise valve all peetud, mille juures ka sagedasti enamlaste seisukohtade pommitamise lõuna rannal ettevõtsin. Vahete

Läti-Eesti meriväe jalgpalli meeskondade sõprusvõistlus 3. okt. s. a.

Läti sõjalaeva „Virsaitise“ jalgpalli meeskond (punane-valge) ja meie Läänemere laevastiku divisjoni jalgpalli meeskond (sinine-valge).

vahel anti meile Krasnaja Gorka kindlusest ja mujalt kahurtuld, mille vahelduseks vaenlase veealused paadid ja destroyerid ning traalerid meie laevadele aegajalt kallale tungisid. Vahetevahel tulid ka enamlaste suuremad laevad sadamast välja vaenuliseks tegevuseks meie vastu.

Et hädaohtu, mis minu laevu, kui ka Petrogradi peale tungivate venelaste (Looe armee — toimetuse märkus) pahemat tiiba ähvardas, nii kaugelt, kui võimalik kõrvaldada, selleks võtsin ette 18-da augusti hommikul Kroonlinna seisva enamlaste võitluslaevastiku vastu kallaletungisime rannasõidu mootorpaatide ja lennukite abil.

Enamlaste laevade seisukohad Kroonlinna sadamas olid kindlaks tehtud lennukitelt tehtud ülevõtete abil. Pommituslende oli juba eelmistel nädalatel mitmesugustel aegadel ette võetud.

Ettevalmistatud kallaletungimise plaani järele võtsid kallaletungimisest osa kõik käepärast olevad lennukid eskadrilli juhataja D. G. Donald'i juhatusel. Nad pidid sadama pommitamise ajaks kohal olema, et pommitamisest tekkinud segadus kindluse kaitsjate tähelepanu meie samal ajal enamlaste laevastikule kallaletungivate rannasõidu mootorpaatide mürina pealt ära tõmmata.

Määratud ajad said täpselt täidetud ja esimesed kolm rannasõidu mootorpaati kapten-leitnant Claude C. Dobson'i juhatusel sõitsid läbi fortide joone sadamasse, ilma et nende peale peaaegu ühtgi pauku oleks lastud.

Igal paadil, missuguseid oli kokku 6, oli täita oma kindlaks määratud ülesanne. Nendest 6-est ülesandest läks korda 4-ja täita, mis võimalik oli mitte üksi kartmata distsiplineeritud vahvuse tõttu, vaid et igaüks asjasse süvenes ja et kõigile, nii hästi lennukite, kui ka mootorpaatide meeskondadele sai varem selle operatsiooni iga üksikasi kindlasti kätte õpetatud.

Lendurite kohta pean tähendama, et vaatamata selle peale, et neile antud korralduse järele Kroonlinna pommitamine nende poolt pidi olemas olema hädaabiks ja et aerodroom, kust lennukitel pimeduses üles tõusta tuli, kuu aega varem metsa ja kalju rägastik oli, suuruse poolest täiesti puudulik, täitsid siiski kõik maa ja mere lennukid neile ülesantud aja määruksed ja olid kõige mõjuvamaks toetuseks rannasõidu mootorpaatidele nende kallaletungimise silmapilgul, kui ka kallaletungimise järele.

Pärast seda polnud enam iialgi destroyeritest suuremate laevade liikumist näha; märgata oli teatud määral miinide panemist ja traalimist sadama sissesõidu kohal.

Septembri kuu jooksul pommitasid meie laevad Kaporje lahest püsivalt enamlaste seisukohti eestlaste pahema tiiva toetuseks, kuna lendurid tegevuses olid Kroonlinna kindluse ja enamlaste väiksemate laevade pommitamisega.

Oktoobri kuu algul algas kindral Judenitsh oma kaua räägitud pealetungi, aga et ta oma pahema tiiva kindlustuseks Krasnaja Gorka ja Halli Hobuse kindlusi ära ei võtnud, mis selle nimetatud pealetungimise esimene eesmärk oleks pidanud olema, nagu järjekindlalt temale sai meelde tuletatud, ebaõnnestus see pealetungimise katse täiesti.

Eestlased tungisid edasi, kuni neid kerge ristlajate ja Biörko laevastiku destroyerite tulega võimalik oli toetada, selle järele oli aga neil tegemist vaenlase tugeva vastupanuga ja tihedate traattõketega. Nende edasi-tungimine pandi seisma umbes 6. versta kaugusel Krasnaja Gorka kindluse juurepääsu tee lahkmetel ja nende kaotused olid väga suured, sest üks kolmandik nende vägedest, mille suurus pealetungimise algul oli 2.000 mehe ümber, olid reast välja löödud.

Alles peale nimetatud pealetungimise seisma pane-
kut, 24. oktoobril, jõudis kohale monitor „Erebus“
kapten John A. Moreton'i juhatusel, mis Eesti jõude
juhatava Admiral Pitka meeoleolu tõstis, kes pealetungi-
misega uuesti tahtis õnne katsuda, kuid venelased olid
juba tagasi valguma hakanud, paljastades sellega Eesti
parema tiiva, mis uuesti mitmete hädaohtude ja üle-
jäänud vähesearvulise meestekogu laialipillamise põh-
juseks sai.

Eestlased taandusid siis ühes venelastega kaunis
kiirelt lääne poole tagasi kuhi Narva-Peipsi liinini ja
mina püüdsin mere poolt selleks kõik teha, et neid väsi-
nud ja langenud meeoleoluga vägesid vaenlase poolt sün-
nitatavate edaspidiste raskuste eest kaitsta.

Kahjuks jõudis „Erebus“ kohale alles siis, kui see
teistkordne pealetungimise katse saatuslikule nurjamine-
kule oli määratud. Ka ilmad olid selleks ajaks halve-
maks muutunud ja ei olnud lennuoperatsioonidele mitte

sündsad, nõnda et võimalust ei olnud lennukite abil
„Erebus“i tuld juhtida. Ka meie lendurid olid suvise
raske teenistuse järelduusel kõige parematest võimis-
test kaunis maha jäänud. Samuti oli võimata käepä-
rast olevate lennukitega (lühikesed hüdroplaanid) tar-
vilikku kõrgust kätte saada, et hoiduda Krasnaja Gorka
ja Kroonlinna kindluste õhukaitse kahurite raske ja
täpse tule eest.

Kõik, mis meie laevade, s. o. kergete ristlejate ja
destroierite poolt, väljaarvatud „Erebus“, teha võidi,
nagu seisukohtade pommitamine ja kahurtulega edasi-
tungimise katmine, sai tehtud. Seda tegevust alati
Krasnaja Gorka kindluse 12 tolliste kahurite tule piir-
konnas ning nende kindluste vaatlusvallide vaatluse
all, kuid vaenlase kahuritel, millega nad meid aasta
ümber pommitasid, polnud kunagi rohkem edu, kui et
vahest mõni üksik pommitild meie laeva dekile langes.
(Järgneb).

Keemilise sõja õudused ja hädaohud.

(Lõpp).

II. Bakterioloogiline sõda.

Vastandina keemilisele sõjariistale pole bakterio-
loogilist sõjariista veel senini sõjas tarvitatud. Peale
inimsuse põhimõtete on, nagu see edaspidi selgub, veel
teisi põhjuseid, mis seda on takistanud. Seletused selle
kohta on annud professorid Pfeiffer, Bordet, Madsen ja
ja Cannon. Need seletused ei lahenda küsimust põhja-
likult, sest kuigi nad käesoleva aja kohta võrdlemisi
rahustavad, juhivad nad siiski tähelepanu võimalustele,
mis tulevikus bakterioloogiliste teaduste arenemise läbi
võivad avaneda ja järjekult tarvidusele petliku julge-
oleku tõttu mitte hooletuks jääda.

Bakterioloogilise sõjariista mõju, mida teatud
kohta koondada ega ka piirata ei saa, tabab rahulikke
elanikke, lähed üle piiride, võib isegi pärast vaenuliku
tegevuse lõppu edasi kesta. Võib öelda, et see sõjariist
on kaudselt terve inimkonna vastu sihitud.

Kuid professorid Pfeiffer, Bordet ja Madsen on
siiski arvamisel, et bakterioloogilise sõjariista tarvita-
mine on kaitsevahendite tõttu, mis tema mõju piira-
miseks tarvitada, sõja tagajärgede kohta vähesed tähtsu-
suga. Tüüfuse ja koleera püsielukate kultuuri leemede-
ga toiduvee rojastamise vastu võib võidelda filtraashiga,
mis suurtes tsentrumites juba tarvitusel, või jälle jõe
vee peale klooriga mõjudes. Vaenlane peaks seega siis
lennukite abil filtreeritud vett otsekohe reservuaarides
külgehakkavaks tegema — raske ülesanne, mille vastu
kaitserõugete panemisega võib võidelda.

Katku laialilaotamine katkukandvate rottide läbi
oleks hädaohtlik samuti algatajale, kui vastaselegi,
sest rotid liiguvad üle piiri. Ka on kogemused näidanud,
et katkule võib võrdlemisi kiiresti piiri panna.

Teisest küljest on täide läbi tüüfuse laiali laotamise
hädaoht suuresti vähenenud.

Mis sõjariistade mürgitamisega puutub, siis tõen-
davad asjatundjad, et haigusid, mida seks tarvita-
takse, ei pea kaua vastu, kui ettevalmistustest tükk aega
mööda. Mürsu sisemusse paigutatud, ei pea need idud
samuti ka vastu väljalennu tõukele, temperatuuri tõu-
sule ja lõhkemise jõule, mis kõik elu hävitab. Ainult
lennukitelt haiguse idudega täidetud klaasballoonide
loopimine võib teataval määral hädaohtlikuks saada.

Suurem hulk asjatundjaid on arvamisel, et bakte-
rioloogial pole võimalik taude tekitavaid aineid valmis-
tada, mis võiksid riigi vilju ja loomi hävitada. Kuid
professor Cannon ei ole viimase arvamisega täiesti peri-

Ta arvab, et lennukite abil on võimalik laialdel aladel
parasiite laiali laotada, mis võivad vilju hävitada.

Üldiselt on teadlased, kellelt nõu küsitud, arvamisel,
et praegusel ajal olemasolevad teadmised hügieeni ja
mikrobiologia alal taudide laialilagunemise kiiret piir-
ramist võimaldavad, tekkigu need taudid sõjaväes või
rahulikkude elanikkude seas, ja et sel sõjalise tegevuse
lõpu peale mõju ei ole. Ent kuigi bakterioloogiline sõja-
riist praegu ei suuda vastase riigi kaitsevõimet halvata
ja nimetud kaheteraga sõjariista praegu eriti just karta
pole, on siiski ka teisi arvamisi, mis meid bakteriologia
edusamme sunnivad hoollega silmas pidama. Professor
Bordet tuletab meelde Bukaresti Saksa saatkonna õuest
leitud tatitõve kultuure ühes juhatusena, kuidas Rumeenia
ratsaväes seda taudi laiali laotada.

III. Keemilise sõjariista tarvitamise võimalustest rahulikkude elanikkude vastu.

Keemilisel sõjal on üks väga tähtis haru, millest
aruandes senini vähe on räägitud, nimelt mürgaaside
tarvitamise võimalus sõdivate poolte suurlinnade ja
eluliste tsentrumite vastu. On raske nimetud küsimust
üksikasjaliselt arutusele võtta, sest senini pole õnneks
veel ihtki sarnast gaasirünnakut ette tulnud. Kuid
tuleb tunnistada, et tehnilisest küljest ei näi võima-
tuna suurte linnade attakeerimine mürgaaside abil
kas õhu kaudu või ikka kaguemale ja kaugemale lask-
vate relvade abil, mis nüüdisaegsel maa- ja mereväel
tarvitada. Otse selle vastu on põhjust oletada, et tule-
vastes sõdades saab õhuvägi nii lennukite hulga, kui ka
nende kandejõu poolest palju rohkem arenenud olema,
kui viimases sõjas. Nii hukkamõistmise väärt, kui sar-
nane teguviis ka ei ole, ei valmistata mürgaasidega täi-
detud pommide loopimine vastase riigi poliitiliselt ja
majanduslises tähtsate tsentrumite peale tehniliselt
sugugi raskusi. Tarvitav gaas ei tarvitse sugugi aju-

Oleks soovitaw, kui igale sõdurile,
kaitsewäe teenistusest lahkudes, jääks
mälestus kaitsewäe ridades möödunuist
õpeaastaist! Selleks wõib olla „Sõdur“
:: kogu aasta wäljaande näol. ::

tise jõuga olla, sest rünnaku ülesanne on segada või hävitada tegevustsentrumeid, kallale tungi eset. Nii jääks, näiteks, sinepgaas, mis laialdasel hulgal suurte linnade peale alla kallatud, kindlasti pikemaajaks maapinnale ja tungiks isegi pikkamööda majadesse. Tuleb loota, et võimalused avanevad, kuidas rahulikke elanikke hädaohtude vastu kaitsta, kuid peab tunnistama, et sarnase ülesande lahendamine on väga raske. Tervele elanikkudele hulga gaasimaskid välja anda näib peaaegu läbiviimatuks. Tuleb arvata, et ainult kollektiivsed kaitseabinõud võivad mõjuvad olla. Nimetatud vahendite puudusel ja kui rünnaku peapunkt teadmata, on täielik kaitse võimatu. Peale selle jääb raske gaas isegi lagedal maastikul kauaks ajaks maapinna ligi. Linnaga kohtu on raske öelda, kui kauaks ta sinna jääb ja kui kaua ta hädaohtlik on.

Võiks öelda, et sõja kujunemine sarnaseks on liig põlgusvääriline ja inimkonna südametunnistus tõstab niisuguse teguviisi vastu mässu. See on võimalik, kuid oletades, et nüüdisaegseis sõdades, nagu seda ka möödunud sõda oli, terve riigi rahvas sõjast enam või vähem otsekohe osa võtab, tuleb karta, et sõdivad pooled ei tee vahet mürkgaaside tarvitamise vahel lahingu väljal vägede vastu ja samade gaaside tarvitamisel tsentrumeid vastu, mis neid vägesid varustavad.

Konstateerides lõpuks ühest küljest teaduse ikka suuremat ja suuremat kohandumist sõjale, teisest küljest aga tõsist häaohtu — surma hädaohtu — rahvale, kes rahvusvahelisi konventsioone uskudes hooletuks jääb, et siis kaitsetult uue sõjariista ees seista, leiab komisjon tarvilikuks rahvastele teatavaks teha, milline hirmus ähvardus on rippumas nende pea kohal.

Ilmasõja psühholoogilised õpised*).

(Lõpp).

2.

Ilmasõja lähemaid ja kaugemaid põhjusi analüüsides peatab Dr. Le Bon oma töö II ja III osas sakslaste ideoloogia arenemisel.

Endine Saksa keisririik oli vaevalt pool aastasada vana. Tema tekkimine oli puht kunstlik ehitus, üksikutest ürstiriikidest sunniviisil Preisi hegemoonia alla peenutatud.

Preisi kuningriik on ajaloo ikka ja alati rööv-poliitikat ajanud ja naabrite kumul suurenenud. Vaatamata oma rahva kirjust rahvuslisest koosseisust, suutis „kaprali kopp“ luua ühise Saksa rahva. Veel enam, Preisi ja pärastine Saksa riik pani kõik abinõud ja mõjuvõimud selleks liikuma, et Saksa rahva iseteadvust ja uhkusetunnet tõsta. „Saksa rahvas on Jumalast valitud rahvas ja Saksa riigil on Jumala poolt ülesandeks maailma uuendada.“ — Nii õpetati koolis, kodus, kasarmus ja kirikus. Neist ideist olid läbiimbunud kõik seltskonna kihid — terve rahvas. Saksa riigis nähti ainult selle jumala tahte teostamise võimalust. Riik ei olnud rahva tarvis, vaid rahvas oli riigi tarvis. Isik oli täiesti kadunud. Isegi usk pandi riigi teenistusse. Ei olnud enam ristiusu Jumalat, vaid oli ainult sakslaste Jumal. Kõigis kasvatuses ideoloogias valitsus jõu kultus. Kuid riik, mis loodud ainult vägivallega, võis püsida ja areneda ainult vägivallega. Ühes omas kõnes tähendab Villem II avameelselt: „Minu humaansus ulatub ainult minu riigi piirini.“

Nii arenes terve Saksa mõtteilm ainult sihis — sakslane on valitud rahvas ilmauendajaks.

Iseloomulise pildi sellest ideoloogiast annab keiser Villem II manifest Saksa rahvale ilmasõja algul: „Ärge unustage, et sakslased on Jumalast valitud rahvas. Minu, kui Saksa keisri peale on laskunud Jumala vaim. Mina olen Jumala mõök ja ta kaitsja. Häda sõnakulmatuile, häda uskmatuile.“

Seda manifesti lugedes olla Lloyd George lausunud: „Sarnaseid sõnu ei tunne ajalugu Muhamedi päevist saadik. Kurb on, kui inimene vaimuhaigeks jääb, aga kurvem kõigist on, kui vaimuhaiguse hoog on vallanud suure riigi ivalitsejat.“

Saksa rahvuse fanatismi kasvamisega arenes loomulikult fanatismi teine külg — vaen ja viha teiste rahvaste vastu.

See rahvusline mõtteilma erinemine ja selle järel-
dusel raasside vaheline viha kasvas peale muu veel usu-

liste, poliitiliste ja kaubandus-tööstuse interresside lahkuminekul. Nii arenes Saksa mõtteilm erinult, kasvas rahva fanatism, suurenes sõjavägi. Kõik see nõudis „Jumala tahte“ teostamist, et uuendada ilma.

Ilmasõja tekkimises otsitakse sõjaalgatajaid, kui suuremaid süüdlasi. See on asjata. Kui veeämber tilgakaupa täitub ja viimaks ülevoolama hakkab, siis on asjata küsida, kes just selle viimase tilga valas. Enne vast tarvis selgitada, kelle süül ämber aeg-ajalt täitus.

Saksa rahvas oli riigi juhtide ustavamaks tööriistaks. Ta uskus pimedalt riiklitesse korraldustesse.

Need Saksa rahva ja sõjaväe juhid, veendunud eelmainitud Saksa ilmapäästmise ideoloogias, ei tunnud ega tunnustanud ei üldinimkonna seadusi ega üksikute rahvaste omi.

„Vajadus ei tunne seadusi,“ lausus oma vabanduseks Saksa ülemjuhatus tungides üle Belgia piiri.

Saksa jõu kultusele tõusis aga terve ilm vastarrinnaks. Inglismaal nõudis avalik arvamine sõda. Ja rahva üldarvamine on muutunud jõuks, millega riigi juhid rehkendama peavad.

Inglismaa üldarvamisega ühines hiljem Ameerika, ja see oli Euroopa rahvaste saatuse pöördepunktiks.

3.

Oma töö lõpuosas analüüsib dr. Le Bon ilmasõja kaugemaid ja lähemaid põhjuseid. Ta peatab pikemat diplomaatlistel läbirääkimistel, mis pärast Sarajevu sündmusi sõja elektrist täidetud Euroopa valitsuste esitajate ja kroonikandjate vahel peeti. Need on suuremal arvul salajased telegrammid, ehk valitsejate isikline kirjavahetus ja sisaldab palju huvitavaid sõjaajaloolist materjali. Kuid nagu dr. Bon ise ütleb, on aeg varajane nende arutamiseks. Neid hindab ajalugu omal kohtumõistmisel. Palju huvitavamad on need leheküljed, kus dr. Bon peatub omaerialal — psühholoogilistel jõududel nüüdisaja lahingus.

Nüüdisaja sõjad on põhjalikult muutunud võrreldes endistega. Lahinguväljad on tühjenenud. Terved mittemiljonilised armeed on kaevunud maa alla. Algab pikka kannatust ja närve nõudev kaevik-sõda. „Võidab see, kel tugevamad närvid,“ — oli juba sõja ajal lendu lastud lööksõna. Närvide vastupanu analüüsideerides väidab autor, et sõdib juba raasside vaim, sõdivad esisadelt pärandud

*) Algus vaata sõdur „Sõdur“ Nr. 39.

Wabadusristi Kawalerid.

Kapten August Virro.

Vabaduse Risti II liigi 3. järgu kawaler.

Pärit Tartu maakonnast Rasina vallast. Sündis 27. augustil 1897 a. Tartus. Üldise hariduse sai Tartu Kooliõpetajate Ühise Kaubanduskoolis, mille lõpetas 30. mail 1914 a., sõjaväelise hariduse — Peterhofi lipnikkude koolis, 3-da diviisi kompanii ülemate kursustel ja Sõjakooli alalisvää ohvitseride täienduskursustel. Ilmasõja ajal kutsuti Vene sõjaväkke 20. augustil 1914 a. ja määrati 179. tagavara pataljoni õpekomanosse. 10. jaanuaril 1915 a. komandeeriti II Peterhofi lipnikkude kooli, mille lõpetas 14. mail 1915 a. Peale kooli lõpetamist määrati 54. tagavara pataljoni ja 8. juunil 148. jalgv. Kaspia rügemendi. Võttis 148. jalgv. Kaspia rügemendiga osa võitlustest Vene-Austria väerinnal Solotaja-Lipa, Gnilaja-Lipa, Przesanõ, Rogatini, Tarnopoli, Monastashõrski, Kolomõja, Tsernovitsa ümbruses ja Karpaatides Kirlibaba ümbruses ja Rumeenia väerinnal.

18. septembril 1915 a. sai lahingus Tarnopoli ümbruses põrutada ja jäi rivisse. 9. mail 1916 ühendati n.-leitnandiks. 24. juunil 1916 a. sai Monastashõrski ümbruses Herehorova küla juures rinnast haavata. 8. juulil 1916 ühendati leitnandiks. 23. juunil 1917 sai haavata Karpaatides Dshudsa kõrgustikul.

Eesti Sõjaväkke tuli 4. oktoobril 1917 a. ja astus II Tartu tagavara pataljoni, kus teenis 6. kompani ülemana kuni 24. veebruarini 1918 a. Vabaduse sõja algul astus teenistusse 18. novembril 1918 a. 6. jalgv. rügemendi. Võttis Vabadussõjast osa 6. jalgv. rüg. 6. kompani ülemana võitlustest Tagepera, Talli, Ergmäe, Valga, Säde jõe, Rantseni, Volmari, Võnnu, Stolbeni Roopa, Engelhardshofi, Hintsenbergi, Valge ja Stinte järvede ümbruses ja Pihkva-Karamõshevo sihis.

Kapten Heinrich Kubbo.

Vabaduse Risti II liigi 3. järgu kawaler.

Sündis 26. juulil 1893 a. Viljandi maal Kärstna vallas. Vene sõjaväe teenistusse astus 9. sept. 1915 a. Teenis Moskva kaardiväe tagavara pataljonis; 20. veebr. 1916 a. kuni 6. dets. 1917 a. 45. Siberi küttide rügemendis, mille koosseisus võttis osa ka ilmasõjast, alguses Riia all sakslaste vastu, pärast Galiitsias. Lipnikuks ühendati lahingutes ülesnäidatud vahvuse eest. Eesti sõjaväkke tuli 1917 a. 6. dets. ja määrati 2. Sakala rügemendi pommipildujate k-do ülemaks, kus teenis kuni sakslaste tulekuni. Vabadussõja algul ilmus teenistusse 21. nov. 1918 a. ja määrati 3. jalgväe rügemendi jalamaakuulajate k-do ülemaks ja pärast 8. kompani ülemaks. Võttis 3. jalgv. rüg. osa Vabaduse sõja algusest kuni lõpuni rügemendi lahingutest. 3. jaanuaril 1919 a. (Kästnas) Karula karjamõisa valdamisel ülesnäidatud vahvuse eest Vabariigi valitsuse poolt annetatud II liigi 3. järgu Vabaduse Rist. Lõpetas 6. aug. 1921 a. Sõjakooli juures alalisvää ohvitseride kursused. Praegu teenib 6. jalgväe rügemendis I komp. ülemana.

Sai 26. augustil 1919 a. Moglino jaama ümbruses haavata. 25. aprillil 1920 a. ühendati kapteni. Praegu teenib 6. jalgväe rügemendis 2-se kompani ülemana.

Peale Vabaduse Risti II liigi 3. järgu on kapten Virro'le Vabariigi Valitsuse poolt autasuks annetatud tasuta maa normaalsuure suuruses Vene sõjaväe teenistusest on temal P. Stanislaus 3. järgu, P. Anna 4. ja 3. järgu ja P. Vladimiri 4. järgu aumärgid mõõkade ja lindiga.

raasilised ja psüühilised omadused, mis pikal arenemisel omandud. Ühe inimpõlve iga on vähe inimest tsiviliseerida. Paariaastane kasarmu distsipliin hävineb. Sõjavägi suudab siin ainult nii palju, kuipalju on tal soodsaid raasilisi omadusi võiduks, sest „võidab raassi vaim“.

Abras ja kergesti aurav on ka kogu rahva sõjaline vaimustus. Iimasõja algus tõendab seda. — Kõigi rahvaste esimene sõjaline vaimustuse plahvatus kustus. Paari kuu järele pärast sõja algust valdas rahvaid ükskõiksus ja lõpuks vastikus. — Sõda sai kõigile koormaks, mida tahes ehk tahtmata kanda tuli.

See apaatia tundus isegi sõjaväes. — Kuid sõjavägi tegutses edasi, tegutses harjumuste järele. Kolmveerand inimeste tegevusest on ju harjumusest.

Teiseks suureks tõuke-eguriks oli ja on sõjaväe juhi eeskujus, mis automaatselt alluvatesse imbub, Massis asuv isik ei ole enam isik, vaid väike osa massist, mis massiga automaatselt kaasa tegeleb. —

Tarvis ainult massisse säirida külgehakkavaid ideid, tegutsedes tunnete kaudu. Siit järgneb jälle määratu tähtsus ja vajadus juhil tunda neid massi hingeelu saladusi.

Masside psükoloogia tundmist vajavad ka rahva poliitika juhid. Valitseda — see tähendab ette näha! Kuid vähe on neid rahva juhte, kes suudavad saladuse kattest läbi näha. Suured riigijuhid on ka suured hingeteadlased olnud. Tundes oma rahva hingeelu, võib väejuht sagedasti võhik olla võõra rahva hingeelu tundmises. Napoleon oli suur inimeste hingeelu tundja, kuid Hispaania lüüasaamise põhjuseks oli just, et ta siin Hispaania rahva hingeelu ei tundnud. —

Sagedasti võivad riigijuhid sihilikult võõra rahva hingeelu otse ignoreerida. See ignoreerimine läheb aga alati kalliks maksma.

Saksamaa oli kõigis strateegilistes kavatsustes veendunud, et Prantsusmaa esimeste sõjahoopide all kokku langeb. Saksa väejuhatuse baseeruse veendumusel, et Prantsuse rahvas on läbi ja läbi antimilitaristiline, sõjavägi desorganiseeritud, rahva moraalne ja füüsilise jõud hävinemisel, töölisel alati streigi valmis. Neis oletusis oli palju tõtt, kuid sakslased unustasid kõigis omis kavatsusis psükoloogiliste faktorite mõju, — rahvuse (raassi) hinge avaldusi — kui suurimat jõudu. „Võidetud on ainult see rahvas, kes end võidetuks tunnistab“. „Et täieliselt rahvast võita, on tarvis võita tema iseteadvust ja hinge“ (Bon).

Jämedaid psükoloogilisi vigu tehti ka Vene väejuhatuse poolt. Galiitsia valdamisel pandi kohalised elanikud — ruteenlased — toore vägivalga alla, et nad oma katoliku usust loobuks. Isegi palveraamatud

Iga ohwitseri ja allohwitseri aukohus on olla „Sõduri“ isiklikuks tellijaks!

konfiskeeriti. Tsaari manifest käis sõnasõnalt: „Galiitsia on jälle „Püha-Venemaa“ rüppe langenud“.

Ja Venemaa näitas juba, mis ta võis. Kuid rahva viha andis end pärast valusalt tunda.

Kõrgemas väejuhatuses — strateegias — on psükoloogilistel faktoritel määratu mõju.

Strateegilised vead on sagedasti, kui resultaadid psükoloogilistest vigadest. Kõik suurend väejuhid on selles veendunud, et sõda on sama palju psükoloogia küsimus, kui strateegia küsimus. — Napoleon väitis, et kolmveerand edust baseerub moraalsel jõududel. Kui strateegilisi vigu sagedasti ette võib näha, on psükoloogilised vead enamalt jaolt nägematud. Neid näha peab olema eriliselt terav silm. Peab olema harjumus, kogemus lugeda looduse suurimat raamatut — inimhinge. Tunda üksikute masside, raasside hinge erilisi avaldusi, nende nõrkusi ja nende jõu avaldusi — seda kõike ei saa õpetada, kuid seda peab a b õppima. — Väejuhid, alates kõige madalamast kuni kõige kõrgemani, vajavad seda esimeses järjekorras.

Oma töö kokkuvõttes peatab dr. Bon Euroopa tuleviku. „Euroopa tulevik on kirjutatud raamatusse, mida inimõistus ei oska veel lugeda“. — Milline saab olema rahvaste saatus, kaua kestab rahu, millised saavad olema tuleviku sõjad — autor jätab siin vastuse võlgu.

Koik sõjad on olnud oma kaugel tagamõttega rahu aate poole püüdnud. — Iga sõjaalgataja soovib lõppude lõpuks rahu, olgugi vast egoistlik rahu. —

Inimhinge nõrkused on olnud sõdade tekitajad. Milline rahu apostel julgeb tõendada, et see tulevikus niisama ei saa korduma.

Ka tuleviku sõdades jääb maksma roomlaste algtõde: „et vaenlast võita, on tarvis teda tunda“ Tarvis tunda mitte ainult oma vaenlase relvu, võitluse viise, vaid ka oma vaenlase psüühilisi iseäraldusi terve rahva, raassi hingelisi omadusi ja nõrkusi. —

Vallata maaala ei ole vast raske, kuid et valitseda rahva üle, on tarvis võita tema hing.

Tervete rahvaste tulevik on olnud rahva tahte vältusest. „Midagi ei ole tugevam, kui väsimata tugev tahe. Tema ees puruneb loodus, inimesed, isegi saatus paenutab end tugeva tahte alla“. (Bon).

A. J.

Nõukogude Vene Sõjaakadeemia.

1. augustil s. a. lasti töö- ja talurahva punaväe R. K. K. A. Sõjaakadeemiast välja 4. lend — 116 punast kindralstaablerit.

Kõrgemate punaste väejuhtide sõjaakadeemilised kursused „Vak“ ühendatakse nüüd erilise fakulteedi nälõ Sõjaakadeemiaga. Õpekursuse kestvus kõrgemate väejuhtide fakulteedil saab olema 6 kuud endise „Vak“i 8—9 kuulise õpekursuse kestvuse asemel. Alates tulevasest aastast kavatakse nimetud fakulteedi õpekursuse läbikuulamiseks komandeerida järkjärgult muu seas ka kõiki sõjaväelasi, kes sõjaakadeemia lõpetanud, sõjapoliitiliste teadmiste värskendamiseks.

Käesoleval aastal avatakse Sõjaakadeemia juures sõja varustus fakultet (fakultet voennogo snabshejni), mille eriliseks ülesandeks oleks riviväeosadele sõjavarustustegelasi ettevalmistada; selle fakulteedi esimese õpekursuse peale võetakse vastu tänava aastal 20 sõjaväelast. Sõjamajanduse tegelaste spetsialistide ettevalmistus kogu punaväe otstarveteks kõigi sõjaväe majandustegevuse aladel sünnib sõjamajandus akadeemias (Voenno-hosjaistvennaja akademija) Leningradis.

Liidu sõjarevolutsioonilise nõukogu otsusega on Sõjaakadeemia idaosakond reorganiseeritud õpeasutu-

seks, mille ülesandeks jääks ainult sõjaväe otstarveteks idamaade asjatundjate ettevalmistus.

Seda osakonda täiendatakse isikutega, kes sõjaakadeemia või mõne muu vastava sõjaõpeasutuse on lõpetanud.

Õpekursuse kestvus idaosakonnas on 2 aastat.

Osakonnas on olemas 5 idamaade keelte jaoskonda:

1) Türgi, 2) Persia, 3) India, 4) Hiina ja 5) Jaapani keele jaoskonnad.

Osakonna kuulajad on kohustatud 2 aasta kestvusel: 1) põhjalikult kõnelema õppima ühes Lääne-Euroopa keeles, mida kõige enam tarvitakse teatud idamaal; 2) omandama ühe idamaa keele põhjalikumalt, mis võimaldaks edaspidist täiendamist selle keele uurimise alla; 3) läbi kuulama täieliku õpekursuse teatud idamaa (lähedas, kesk- ja kauges idas) geograafia, majanduspoliitilise seisukorra ja sõjalise organisatsiooni kohta ja 4) väljatöötama selge arusaamise sellest mõjust, mida kohalikud idamaa eriolud avaldavad sõjanduse arenemise ja sõjategevusviiside peale.

Idaosakonda vastuvõtmisel peavad punaväe juhid juba väljendama oskust hästi kõneleda Inglise või Prantsuse keelt. Enam soovitatav olevat Inglise keel.

Õpeaja kestvusel on kuulajad kohustatud oma eriala huvides tihedat ühendust alalhoidma punaväe osadega.

Idaosakonna juures on asutatud idamaade uurimise-teaduslik-praktiline ring, mille kaudu osakonna õpetlased ja kuulajad koguvad ja uurivad idamaade kirjandust ja annavad välja vastavaid büllետääne idamaade kirjanduse üle.

Ringi juures on olemas järgmised sektsioonid: 1) Tügi, 2) Persia, 3) India, ja 4) Kesk-Aasia sektsioon.

Oma tegevuse eri alal olevat ring tihedasse ühendusse astunud ülevenemaalise idamaade uurimise ühingu, idamaade uurimise keskinstituudi ja muude vastavate teaduslikkude asutustega.

Hiljuti määrati liidu sõjarevolutsioonilise käsukirjaga Sõjaakadeemia õpetegevuse peajuhatajaks strateegia alal Tuhatshevski, praegune R. K. K. A. staabi (punase kindralstaabi) ülema abi, endine kaardiväe leitnant. M.

Prantsuse allohvitseride õpetamine.

„La France Militaire“

Kõigis väeliikides on kuulda kaebtusi, et allohvitseride õpetamine meie sõjaväes on puudulik. Peab tõesti tunnustama, et need kaebused on põhjendatud. Suurem osa meie allohvitseridest on pärit kitsastest oludest, teisel osal ei ole hariduse lõpetamise tunnistust, kuna ta üldhariduslikust koolist väga vara lahkus; kõik sõjaväelised teadmised, mis nad ära ei suuda seedita, on nad omandanud praktika läbi ja peale selle, kui nad allohvitseri aukraadi said, on nad oma teadmisi väga vähe laiendanud ja ei ole oma hariduse täiendamise eest põrmugi hoolitsenud. See on suur puudus ja tema kaotamiseks on tarvis rasket vaeva. Mis puutub ajateenijatesse allohvitseridesse, kes ainult 18 kuud teenivad, siis on kõige rohkem soodsustatud need, kellel sõjaväkke ilmudes sõjaväelise algettevalmistuse tunnistus. Need saavad kapraliks neljanda kuu lõpul ja viie kuu pärast peale seda võib neid nooremateks allohvitserideks (sergentide) nimetada. Kuigi neil vahest on suurem üldine haridus, kui esimestel, on nad sõjaväelise praktika mõttes palju nõrgemad. Nad võivad allohvitseriks jääda ainult 9 kuud, mille järele eraellu lähevad. Kuna nüüd omandada tulevate sõjaväeliste teadmiste arv palju suurem on, kui enne sõda, siis on selge, et nad veel vähem oma ülesande kõrgusel seisavad, kui nende ennesõjaaegsed ametivennad, ja paljud neist, vaatamata kõige nende hea tahtmise, töö ja õppimise peale, ei vasta oma ametile. Peale selle tulevad nemad oma aastakäigu sõdurite keskelt ja sellepärast võtab palju aega, enne kui nad oma seltsimeeste üle autoriteedi saavutavad, kui nad seda ülepea saavad.

* * *

Nõnda seisame huvitava kahekordse küsimuse ees, mis hädalikult lahendamist nõuab.

On vastuvaidlematult õige, et tuleb tõsta üleajateenijate ehk peale kohustusliku teenistusaja teenima jäänud allohvitseride üldhariduslikku tasapinda. Ka sõjaväelises mõttes oleks kasulik võimaldada neile ära seedita sõjaväelisi määrustikke, et nad nende mõttest aru saaksid, nende teksti oskaksid seletada ja ilma kahtlemata täidesaatmisele võiksid asuda.

Mis puutub allohvitseridesse, kes ei ole üleajateenijad ja keda kõigis formatsioonides teatud arvul vaja läheb, kuid kelle arv praegu ebaloomulikult suur, sest et puuduvad üleajateenijad allohvitserid, siis tuleb neid sõjaväelises mõttes eriti soodsustada ja neile anda nende ametikohuste täitmise jaoks kõik tarvilikud teadmised. Meie ei kahtle ütlema, et see ülesanne on raske, ja meie ütleme otsekohe, mispärast.

Suurem osa neist, kes küsimust uurisid kindla sooviga eesmärgile jõuda ja vastuvõetavat lahendust leida, nägid allohvitseride koolide asutamises üldist päästeabinõu ja tulid otsusele, et on tarvis asutada sarnased koolid kõigis korpustes.

See oleks väga hea, kui ta teenistuse nõuete pärast materiaalselt võimatu ei oleks. Tuleb tähelepanu juhtida sellele, missugune väike arv allohvitseride jääb üle õpetamise ülesanneteks kõigisse orgaanilistesse üksustesse, kompanisse, eskadroni ehk pataraisse, et aru saada, et võimata on allohvitseride personaali veel koolidesse komandeerida.

Orgaanilised üksused tunnevad juba teravalt kaardrite puudust selle tõttu, et suur osa kaadrist on ära komandeeritud mitmesugustesse ametitesse ja neid ei ole mõtelda tagasi saada ei rivisse ega kooli saatmiseks.

On selge, et hästi korraldatud ja ainult allohvitseride jaoks määratud kursustel käimine oleks allohvitseridel ja eriti neil, kellel suur huvi töötada, kõigiti kasulik, kuid teenistuse korra ja nõuete juures ja vabade kaardrite puudusel ei saa selle peale panna tõsisid lootusi.

Õigusega võib tulla mõttele, et huvitatutele saaks võimaldatud üldhariduslik õpetus garnisoni linnades asuvates keskkoolides ehk teistes avalikkudes õpeasutustes. Seda mõtet on sagedasti avaldatud, kuid millalgi ei ole teda sügavamalt võetud. Aeg on tulnud teda uuesti üles võtma.

* * *

Kui mitmel korral oleme kuulnud kompani ülemaid rääkivat, et mõned neile alluvad kaadrid peaksid osa võtma õhtukursustest ehk algkoolis käima. Arva-

tavasti ei oleks võimata haridusministeeriumiga selles asjas kokku leppida, kuna õpetajatele, kes neil täiendavatel kursustel õpetama saavad, eri tasu tuleks maksta. Õpetajate juures on niisugune kord maksev, et täiendavad tunnid maha arvatakse, kuid näib, et see ei võiks ülepääsemata takistuseks olla, kuigi ka kursused sünniks ainult õhtul kui rügemendi töö lõppenud on. Kursuste aeg peab igatahes olema peale õhtusööki, mis teiseks raskuseks on.

Kui kursusi sarnasel viisil teostada võimalik ole, tulevad samalaadilised kursused korraldada rügemendis eneses, kus õpetajateks oleksid ohvitserid või isikud, kes vabatahtlikult selle ülesande enese peale võtavad.

Ei ole kahtlust, et sarnaseid isikuid ei leiduks. Võib pöörata täiendusohvitseride poole, kes oma viimast teenistuskood ohvitseridena lõpetavad ja kes oma suuremas osas on kooliõpetajad ehk sarnastest elukutsetest, et õpetamine algainetes neile mänguasjaks on.

Selle asja jaoks tuleb ellu kutsuda rügemendi organisatsioon ja küsimuse otsustamist mitte jätta alluvate üksuste hooleks, sest siis ei saa küsimus ei arutatud ega otsustatud.

Kui meie nüüd läheme sõjaväelise täiendamise juure, mida allohvitseridele tuleb võimaldada samal põhjusel, millele meie artikli algul tähelepanu juhtisime, siis tuleb ka siin küsimus rügemendi ulatuses otsustada.

Kehaline kasvatus.

Poola spordi ja võimlemise kool.

(Centralna Wojskowa Szkoła Gimnastyki i Sportu).

Spordi ja võimlemise kool, mis ainukene Poolas, asub eeskujulikkudes ruumides. Kooli ülesandeks on spordi instruktorite ettevalmistamine kogu sõjaväele, isegi era koolidele. Kuna koolil veel kõiki õpesaale, nagu võimlemise ja anatoomia saale, ei ole, tarvitab tema sellekohase kokkuleppe põhjal Poznani ülikooli võimlemissaale ja laboratooriume, kusjuures ka paljud ülikooli õpejõud spordi koolis tegevad on. Kooli pädaogiline osa on ülikooli professor Pjasetzki juhatada, kes Poolas on tuntud, kui füüsilise kasvatuse juhtkirjade autor. Kompensatsiooniks ülikooli ruumide tarvitamise eest valmistatakse spordi koolis ette iga aasta ühes ohvitseridega üheaastastel akadeemilistel kursustel 40 võimlemise õpetajat koolidele.

Kooli alalises koosseisus on 10 ohvitseri instruktorit ja kompani allohvitseri ja sõdureid. Kooli instruktoritest on suuremalt jaolt kõik ohvitserid, kes Rootsis võimlemiskooli ehk mõnel alal nagu poks ja vehklemises sellekohased kursused Inglismaal ja Austrias on lõpetanud. Vehklemise alal on koolis instruktorina tegev Austria parem vehklemise meister Viinist hra Taadler.

Koolis töötavad käesoleval aastal järgmised kursused, kusjuures iga kursus oma organisatsioonilist kompaniid kujutab:

a) Üheaastased akadeemilised ohvitseride võimlemise ja spordi kursused. Kursustel on 40 ohvitseri ja 40 kooliõpetajat. Kursuse lõpetajad määratakse spordi instruktoriteks sõjaväe õpeasutusse ja koolidesse. Kursuste lõpetajad lähevad suveks 6 nädalaks DOK ülemate käsutusse ja on DOK raioonides suvel korraldavad 6 nädalaste noorsoo ettevalmistamise laagrite juhatajateks. Üht niisugust laagrit oli võimalus Gdynjas mere-

Sest rügemendis, reas, sõduritega alaliselt kokku puutudes õpitakse kõige edukamalt oma ametit: alamaid allohvitseri peab võimalikult vähe oma väeosast ära komandeerima ja see on alati eksisamm, kui neid väeosast eemaldatakse.

Seepärast tuleb täiendusõppus läbi viia põhiüksusest ühe astme võrra kõrgemal järgul, pataljonis, jalgväes ja teistes väeliikides grupis. Mõnede algeliste loengute kõrval, mida allohvitseridele eelnevatud üksusjärgudes ehk ka rügemendis peetakse, tuleb korraldada eriharjutusi väljal; neil harjutustel saaksid mõned oma aukraadile vastava ehk kõrgema juhtimise; teised oleksid pealtvaatajatena juures ja kõik võtaksid arvamamisest osa. Ei tule eriti unustada, et mitte üleajateenijad ohvitserid saavad peajasjalikult kaadri allohvitserideks varudes ja seepärast peavad nad ettevalmistatud olema rohkem täidesaatjateks ülemusteks, et nad oma juhtimist ladusasti teostada suudaksid, kuna üleajateenijad allohvitserid uues sõjaväes rohkem instrikutoriteks on, mis hoopis iseasi on.

Sellest vahest ei ole millalgi hästi aru saadud ega ei ole teda ka tegelikult arvesse võetud, ja oleks ka raske teda arvesse võtta, sest üleajateenijate arv on praegu liiati väike selleks, et õpetamist ainult nende abil teostada. Sellepärast võetakse, kust saadakse, ja õpetamise juures tarvitatakse igasugust kaadrit.

kaldal näha. Selles laagris oli 200 viimase klassi kooliõpilast ja üliõpilast. Sarnases laagris on ülespidamine sõjaministeeriumi kulul. Peale puht sportliste harjutuste peetakse laagris ka sõjalise iseloomuga õppusi, nagu laskeharjutusi, maastiku tundmaõppimist ja luurkäike. Peale kursuste lõppu korraldatakse osavõtjatele katsed ja antakse välja sellekohased tunnistused. Sõjaväe teenistusse kutsumisel omavad noored, kes niisugused laagriõppused läbi teinud, mõnesugused eesõigused puhkuse käimises ja allohvitseri auastme omandamises. Osavõtt niisugustest suvistest laagritest on noorsoo hulgas väga elav. Kogu korpuse ringkonnas asuvate laagrite, eraseltside ja üldiselt kogu noorsoo kehalist kasvatust juhatab Korp. ringk. staabist keh. kasv. instruktor (kes on lõpetanud üheaastased kursused spordi koolis). Spordi kooli akadeemilise kursuse lõpetanud ohvitserid omandavad ühtlasi õigused keskkoolides võimlemist ja kehalise kasvatuse asjandust juhatada.

„Sõdur“ tungigu ka maale —

:: alewikku ja tallu! ::

b) Üheaastased allohvitseride spordi ja võimlemise kursused.

Kursustele on komandeeritud 40 allohvitseri, kes peale kooli lõpetamist allohvitseride ja ohvitseride koolidesse määratakse spordi instruktorite ohvitseride abilisteks. Kursustele on komandeeritud üleajateenijad allohvitserid ja teise teenistus-aasta ajateenijad sõdurid, kes soovi avaldanud üleajateenistusse jääda. Novembri kuus on kavat-

sus selle kursuse lõpetanutest pooled allohvitserid veel ühe aasta peale edasi jätta kooli spetsiaalvehklemise kursuse peale. Vehklemiskursuse lõpetajad lähevad ratsa- ja suurtükiväkke ning koolidesse vehklemisinstruktoriteks.

c) Kolmekuulised võimlemiskursused ohvitseridele. Kursustele on komandeeritud 40 ohvitseri kõikidest väelikest võimlemise instruktoriteks ettevalmistamiseks tegevasse väkke.

d) Viiekuulised võimlemiskursused allohvitseridele. Kursustele on komandeeritud 40 allohvitseri

seri võimlemisinstruktorite abilisteks ettevalmistamiseks väeosadele.

Käesoleva ajani on Spordi kooli lõpetanud ligi 1000 ohvitseri ja 800 allohvitseri.

Praktilised võimlemise ja spordi harjutused, mida l-ne ohvitseride kompani korraldas, avaldasid suurejoonelise mulje. Aluseks on võetud Rootsi süsteem. Täägi võistluses käiakse vehklemise printsiipide järele.

Kaitseväe elu.

Käesoleva aasta laskevõistlused kahurväes.

Laagri perioodi lõpul kahurväe poligoonil peetud laskevõistlused I. ja II. diviisi suurtükivägede ning 3. suurtükiväe rügemendi vahel andsid järgmised tagajärjed:

A. Võistlus esimese koha peale Vabariigi kahurväes. Võtsid osa kõik patareid ülaloodud üksustest. Auhind — 83 akselbanti tervele patareile koosseisule; akselbandid kantakse üks aasta, — kuni järgmise aasta laskevõistlusteni. Erapooletu komisjon võtab arvesse patareide välja õppe ja tegevuse kogu laagri kestvusel, kusjuures lõplik resultaat selgub erivõistlustel. Võitjaks tuli I. diviisi suurtükiväest patareil Nr. 4 (noorem-leitnant Treufeldt).

B. Märgilaskmine. Võistlus kaliibrite vahel I. ja II. diviisi suurtükivägede ja 3. suurtükiväe rügemendi patareides (5 kaliibrit — 5 üheväärilist auhinda). Auhinnad jagunevad harilikkuudeks ja inspektori auhindadeks. Inspektori auhind kujutab suuremat tammepuust tahvlit, millele kruvidega kinnitatud vaskplaat sissegraveeritud võitjate nimedega ja patareil numbriga; selle vasest plaadi külge on kinnitatud hõbedast märklaud, kuhu märgitud tabamise augud. Inspektori auhinna, lisaks harilikule, saab patareil, kes väljalõõnud raadiuse: suurtüki patareil 9 tolli ja haubitsi patareil 12 tolli ehk vähem. Harilik auhind: laskmisest osavõtjad võidukahuri ülemlahvitser ja 4 numbrimeest saavad akselbandid, kuna esimene number (sihtus) saab peale selle veel „Moseri“ uuri pealkirjaga ja ketiga. Inspektori auhinna saajal graveeritakse uuri sisse peale sihtija nime veel pealkiri „Inspektori auhind“. Auhinnad, väljaarvatud inspektori auhind, mis jääb patareil omanduseks, on isiklikud ja kantakse saajate teenistuslehtedesse.

Võistluste tagajärjed:

1. Suurtükid 76,2 m-m. Võistlesid I. diviisi suurtükivägi ja 3. suurtükiväe rügement, võitis 3. suurtükiväe rügemendist patareil Nr. 3 (noorem-leitnant Riiberg) raadiusega 35 tolli. Võitjate nimed: suurtüki ülemlahvitser Hans Leppik, esimene number (sihtur) kapral Herman Arak, teine number — tagavaraväelane Johannes Kort, kolmas number — kapral Voldemar Palu ja neljas number — kapral August Rimmel.

2. Suurtükid 18 n. Inglise. Võistlesid II. diviisi suurtükivägi ja 3. suurtükiväe rügement. Võitis II. diviisi suurtükiväest patareil Nr. 4 (leitnant Kuk) raadiusega 22 tolli. Võitjad: suurtüki ülemlahvitser Karl Tõra, esimene number (sihtur) — kapral Heinrich Saavo, teine number — reamees Daniel Rämman, kolmas

number — reamees Stepan Politanov ja neljas number — noor Karl Hansmann.

3. Kergehaubits 45". Võistlesid I. ja II. diviisi suurtükivägi ja 3. suurtükiväe rügement. Võitis II. diviisi suurtükiväe patareil Nr. 5 (kapten Sobolev) hea raadiusega 15 tolli. Võitjate nimed: suurtüki ülemlahvitser Jaan Viilup, esimene number (sihtur) — kapral Meinhard Kolberg, teine number — reamees Paul Siim, kolmas number — kapral August Kalja ja neljas number — reamees Juulius Liivak.

4. Raske suurtükk 42". Võistlesid I. ja II. diviisi suurtükiväed. Võitis I. diviisi suurtükiväest patareil Nr. 6 (kapten Kügler) raadiusega 29³/₄ tolli. Võitjate nimed: suurtüki ülemlahvitser Peetre Murro, esimene number (sihtur) — kapral Albert Suuder, teine number — reamees August Adamson, kolmas number — reamees Johannes Saalom ja neljas number — reamees Johannes Kelmser.

5. Raskehaubits 6". Võistlesid I. ja II. diviisi suurtükiväed ja 3. suurtükiväe rügement. Võitis I. diviisi suurtükiväe patareil Nr. 7 haruldase raadiusega 8 tolli (kapten Aron). Võitjate nimed: suurtüki ülemlahvitser Johannes Rõmmel, esimene number (sihtur) — reamees Voldemar Desenik, teine number — reamees Oskar Kuusikvald, kolmas number — kapral Johannes Tedre ja neljas number — reamees Eduard Kuller.

Seega Inspektori auhind käesoleval aastal (1923 a. inspektori auhinda ei löödudki välja) langes I diviisi suurtükiväe 7. patareile (kapten Aron).

Auhindade üldine jaotus:

- I. diviisi suurtükivägi — 4.
- II. diviisi suurtükivägi — 2.
- 3. suurtükiväe rügement — 1.

Merijõudude parimaile laskjale aumärgid.

22. septembril s.a. annetas Merijõudude juhataja kohuste täitja meriväe-kapten Herman Salza Läänemere laevastiku divisjoni komendooridele, kes paremaid laskete kiiruses ja tabavuses tulemusi saavutasid, aumärke välja. Neid said järgmised m-v. m-v.: komendoorid — Luik, Köster, Kirsh, Leppik, Valdman, Sammül, Kivi ja Barnabas.

Samal korral annetas Merijõudude juhataja laevadevahelistel paatide sõudevõistlustel esimesele kohale tulnud ja seega 1 aasta peale omandanud merijõudude rändkuju — m-r. „Vambola'le“ kätte.

Eträndkuju jäädavalt omandada, tuleb sellekohaste määruste põhjal m-r. „Vambola'le“ seda järgmisel

aastal kaitsta. Auhind kujutab kangelast, kes aeru käes hoides vaatab kaugusse.

Navigatsiooni lõpp.

1. oktoobril s.a. lõpetavad Läänemere laevastiku divisjoni laevad „Lennuk“, „Vambola“, „Lembit“ ja „Sulev“ navigatsiooni, kuna ülejäänud laevad osaliselt traalimise ja teistel abijõudude tegevusel. Traalerite salkkonnas töötavad edasi veel suuremad laevad. Suurem osa töid on juba teostatud. Sügisel ebasoodsad ilmad takistavad praegu väga tööd.

Praegu on traalimas 1 paar laevu, kuna teine paar töötamas eriülesannetega Muhu väinas.

Merijõudude spordiväli.

Merijõudude juhataja ülesandel korraldab praegu merijõudude spordi toimkond meriväe spordivälja tööd läbiviimist. Spordiväli tuleb Kopli tänavale meriväe kasarmute juurde. Et meil praegu spordiväljadest eriline puudus, siis võimaldab ühe välja juurdesoetamine kaitseväes omavahelisi võistlusi tuntavalt hõlpsamini korraldada. Lgs.

Merijõudude staabi teadaanne miiniväljade traalimisetööde kohta 1924 a.

1922 aastal mai kuus Berliinis ärapeetud komisjoni istangul, millest osa võtsid Eesti, Soome, Läti, Nõukogude Vene ja Saksa esitajad, lepiti Läänemere ja Soome lahe miinidest puhastamise üle kokku järgmiselt:

Eesti Vabariigi puhastada jäid miiniväljad, mis asusid hommikupool Osmussaare meridiaani ja põhjapool kuni kesk Soome lahe liinini. Saksamaa pidi puhastama Balti mere ja Soome lahe kuni Osmussaare meridiaanini, Hiiumaa ja Saaremaa õhtupoolsed rannaveed ühes arvatud.

Meriasjanduse Peavalitsuse Traalerite Osakond viis 1922 aastal ülalnimetatud tööd lõpule, läbitraalides merepinna 30—40 jala sügavuselt. Läbitraalitud raioidid kuulutati ametlikkudes teadaannetes laevasõidule avatuteks. Tänavu kevadel sai Merijõuduse Staap enam-vähem täpsed andmed Naissaare-Porkkala ja Naissaare-mannermaa vahel asuvate sügavate miiniväljade asupaikade kohta, millede traalimine ülesandeks tehti Merijõudude Staabile.

Naissaare ja Porkkala vahelise sügava miinivälja väljatraalimine viidi paar nädalat tagasi meie poolt lõpule selles ulatuses, nagu meie seda olime kohustatud tegema, kusjuures miiniväli kaks korda läbi traaliti. Meie traalerid töötasid tähendatult miiniväljal 1½ kuud. Soome ajalehtede vasupidine oletus ei vasta tõe. Imestama peab Porkkala lootside ütelist, et nemad mitte ühte traalerit väljaspool Soome piirivett näinud ei ole, kuna aga meie traalerid kõik sealt möödasiitvad laevad töötamas nägid. Traalimise töid tehti meie poolt piin-

liku hoolega ja paremate sellekohaste abinõudega. Naissaare ja mannermaa vahel asuvate miiniväljade puhastamine on praegu käsil ja kui ilmad lubavad, siis viiakse ka see töö veel sel sügisel lõpule. Laevasõidule see miiniväli hädaohtlik ei ole: 1) miinid on sügaval vee all 60—90 jala ja 2) tormid ei kisu neid lahti, sest miinivälja asukoht on suure lainetuse eest kaitstud. Et see väide õige, võib esiteks sellest järeldada, et sellelt miiniväljalt ühes ankrutega ülestõstetud miinide vaierid (terastross, mis miini ankruga ühendab) täiesti terved ja tugevad on ja edaspidiseks tarvitamiseks kõlblikud ja, teiseks, oleksid nendest miiniväljadest üles tõusnud miinid viimasel ajal puhunud edela tuultega Naissaare, Aegnasaare ehk Viimsi randadele uhutama, mida aga juhtunud ei ole. Küll on aga Merijõudude Staapi teateid tulnud ujuvate miinide kohta Osmussaare ja Pakerordi tuletorni sihis kesk Soome lahte, missugust nähtust võib sellega seletada, et need miinid kas Balti merest tulevad või kerkivad jälle üles Hiiumaa ja Nangö vahelisest veel tundmata sügavusest miiniväljast Meil puuduvad teated, kui sügaval seal sakslased ja soomlased on traalinud.

Ka puuduvad seni andmed, et Nõukogude Vene oma rannaveed miinidest oleks puhastanud. On juhtumisi olnud, kus ida poolt on veevoolu läbi meie saartele ja randadele miine aetud.

Merijõudude Staap on seni tema peale pandud kohustused korrallikult täitnud ja kõik abinõud tarvitusele võtnud, et laevasõidule miinide hädaohtu kõrvaldada.

Türgimaa ilmastumine.

„La France Militaire“.

Mis praegu Türgimaal kõike huvitab, ei ole mitte see, millest räägivad kõik Euroopas. Majanduslikud kontsessioonid, näiteks, ei näi Türgis kedagi huvitavat. Seal on praegu käimas keskaegse rahva nii pikaldaselt minev, suurte raskustega seotud ja igal sammul takistatud ümbermuutmine. Moodsaks rahvaks. Kas Mustafa Kemal'il läheb korda seda läbi viia? Selle uue ülesande jaoks on temal taltsutamata energiat ja kannatlikku sitkust, mida ta avaldas juba Türgi-Kreeka sõja ajal, ja sellega annab ta kogu liikumisele erilise üleoleva valguse. Kuid igal hetkel tundub, et midagi ei ole vähem soovitatav sihile jõudmiseks, kui see. Sagedasti tõuseb isegi kahtlus, kas ta ülepea sihti saavutada suudab. Ta kogub enese vastu rohkearvulisi vaenlasi, kes praegu tema au ja hiilguse tõttu tagasihoidlikud. Kuid kui ta

vähemagi eksisammu teeb, sünnib temaga samuti kui vääratava loomataltsutajaga: ta süüakse ära.

Igapäev tuleb kavalalt mööda hiilida koraanist ja imamide doktriinidest, mis koraani täiendavad või seletavad. Peab osav olema „fetvade“ leidmises, millede tekst lubab mõnda julgemat kõrvalekaldumist. Võitlus on käimas igal alal. Näiteks, Tshoriumi mufti arvab heaks „fetva“ anda, mis keelab ära vareste hävitamise, kui usuga mitte kokkukäiva. Ta kõrvaldatakse usuasjade ministri poolt otsekohe ametist, sest ta on administratiivvõimu korraldustele löikuse kaitsmise suhtes takistus teinud. Ministri vastu aga esitatakse arupärimine.

* * *

Teine asi: ajalehed teatavad, et eesriided, mis enne trammides ja laevadel mehi naistest eraldasid, tervise-likkudel põhjustel ära kaotatakse. Kohad naistele määratakse lihtsalt sõiduriista esimesel poolel. Seda korraldust selgitades, leiab politsei ülem Saad-ed-Din tarvilikuks tähendada, et tsiviil ning ususeaduses midagi selle vastu ei ole, kui naised neile määratud erikohtadest loobuvad ja meespublikumiga segi istuvad. Kuid alalhoidlikud rahvasaadikud kaebavad kohe kibedasti, et igakord kui räägitakse edust, sünnib see naiste kumul, ja ütlevad, et naiste vabaduse andmise ettekäände all neid ainult kõlvatule teele juhitakse. Nii juhtub väga sagedasti, et valitsuse korraldused rahva hulgas poolehoidu ei leia.

* * *

Keeluseadus muudeti hiljuti ära, kuid peale pikka vastuseismist: enne aprilli kuud oli käärivate vedelikude tarvitamine Türgis usutekstide põhjal keelatud, missugustes tekstides ette oli nähtud karistus 24 kepihoobi suuruses avalikul kohal. See oli sama seadusandlus, mis käskis abielurikkujat naist kividega pilduda ja vargal käe ära lõigata. Muidugi, suurem osa neist seadustest oli tarvitamisest kõrvale jäänud. Kuid hiljuti oli politsei olukorra tõttu sunnitud keeluseaduse vastu eksimise kohta käivat seadust tarvitama. See kujunes välja täielikuks komöödiaks, kuna „timukas“ oma 24 kepihoopi nii õrnalt andis, et tema ohver karistuse ajal oma naljakate näoviguritega kõik juuresolijad naerma ajas.

Asutati komisjon abieluseaduse uuendamiseks ja sellest komisjonist tulnud seaduseelnõu avaldati aasta algul. Kuigi mõneski kohas on tunda, et hoolimata sellest, et seaduse valmistajad on püüdnud välja paista „modernistidena“, ei ole nad suutnud siiski vabaneda Islami käskude valdavast mõjust. Soov lepitada seaduseelnõu Islamiga avaldub, näiteks, järgmistes lausetes: „Meie komisjon taotles tähtsat kahekordset sihti: kooskõlastada seaduseelnõu moolmaani seadusega ja, teisest küljest, kindlustada perekonna õigusi ja huviseid.“ Tõepoolest ei ole see siht kahekordne, vaid ta on ainus ja seisab nimelt seaduseelnõu kooskõlla viimises Islami käskudega.

* * *

Nende ilusate põhimõtete alusel seletab artikkel 7, mille järele abielud sõlmitakse ainult vanemate ehk hooldajate nõusolekul, et „alla 12 aasta vanade poisslaste juures ja alla 9 aasta vanade tütarlaste juures ei või abielu lubada ei kohtunikud ega hooldajad.“

Sama eelnõu jätab abielumehele õiguse igakord ennast oma naisest, kui tütdlasest, lahutada. Mii puutub mitme naise pidamisse, siis on see alale jäetud; eelnõu ütleb, et ta on rahva arvu kasvamise jaoks paremaks abinõuks; sõja järeldukel olevat mees- ja naiselanikkude vahekorid langeriud 4%—5% allapool. See on muidugi eksiik ja tuleb väljaandmise lohakusest. Kuid vabameelsed saavad siit põhjust pilkamiseks. Ahmed Djeved ütleb, et kui õigus on, et Türgis ainult neli ehk viis meest saja naise peale tuleb, siis tekib küsimus, mitu naist neist igaüks peab võtma, et polügaamia võimalust täielikult ära kasutada!

Samasugune vastuseisimine tuleb nähtavale, kui Hussein Djahid enese Araabia tähestiku reformeerimise kindlaks poolehoidjaks tunnistab, mille asemele ta Türgi keeles ladina tähestikku tahab maksma panna. „Kui Konstantinoopoli loetavama lehe lugejate au nii väike on,“ ütleb ta, „et seda avaldada ei tihka, siis tuleb see kirjaoskajate puudumisest.“ Raskus lugema õppimisel tuleb ainult tähestikust. Muuseumites hoitavatel vanadel raamatutel puudub igasugune teaduslik väärtus; kes neid siiski tundma õppida tahab, võib araabia tähed ära õppida.“ Nendele argumentidele vastatakse hirvitusega. „Indam“ I-sest märtsist naerab Hussein Djahidi „nõiakepi“ üle, mida see ladina tähestikus nägevad, ja tähendab, et see uuendus olevat võimata, sest türklased ei või enese eest sulguda seitsmesaja aastast varandust, mille nende esivanemad neile päranduseks on jätnud.

* * *

Siin on see, mis hommikumaaalasi meist lahutab. Meie peame seda, mis meie esivanemad seitsmesaja aasta eest mõtlesid, ainult teadlaste asjaks ja pealegi ei ei ole meie aukartus tema ees! tea, kui suur. Kas Kemal Pashal ja tema poolehoidjatel läheb korda nii juurteni alalhoidlikku rahvast moderniseerida? Küsimuses on traagiline see, et uuendajate poolt saadakse ise aru, et kui ei suudeta taltsutada looma, murrab loom taltsutajad endid.

Surmasõlm.

Viimasel ajal on moodsaks saanud sõna „surmasõlm“, mille tähendust tarvitame tema otsekohesest mõttest, lennukunstist alates ja lõpetades keeruliste võtetega ärispekulatsioonide juures. Seega tuleb surmasõlmile ette praeguses elus sageli, kuid algupäraseid ja uudeid harva.

„Surmasõlme“ tähendus oli sel aastal ennast ka meriväes sissesöönd, millest ka olin kuulnud, kuid siiski oli see senni selgusetu, kunni kord ise sain seda üle elada ja kord jälle igapäevase korrapärase elu tõttu ühejooneliselt pulseerivat verd hetkeks tardunult tunda...

Päiksepaistsel augusti kuu hommikul liugleb traalerite grupp N. sadamast mööda pikki liivast uinuvat randa. Luulelist hommikloodust rikastab aurumasinatate ja mootorite rütmiline muusika. Pikas reas liiguvad üksteise järele kiilvees traalerid, jättes maha suuri suitsupilvi.

Tõtatakse igapäevasele tööle. Veel on ulgumere sügavuses peidus hulgaliselt surma ja õnnetustooivad miine, neid ilmasõja jäänuseid, mis nii ohtrasti meie vetesse asetati nii suurima Ida naabri, kui ka tema vastase poolt.

Eriti rasked traalimiseks on need jäänused, mis asuvad 100 jala sügavuses veealuspaate vastu. Kuid traalitud peavad nad saama, muidu ähvardab meie vett ja seega kaubandust kaua veel miinide oht...

Asjalikult lahkuvad teine teisest töö kohale Soome vete piirile jõudes traalerid ja algab raske traali sukeldamine, mille külge kinnitakse hulk õrnu ja kergelt lõhkevaid padruid. Algab vedu.

Põnevusega oodetakse tulemusi. Siin on traalimine osaliselt õnnemäng, sest on päivi, kus neid kunni 17 väljatraalitakse, kuna seal kõrval teisel päeval mitte ühtegi ei saada.

Sageli lõhkevad miinid laeva taga, kõrgeid vee-sambaid üles pildudes, teine kord laeva jälle väikeste kildudega terasvihmana ülekülvates. Ka täna eelistakse head saaki. Rinnuli relinguil vaadeldakse põnevusega vahete-vahel sukelduvaid boisid, kuulatakse klõbisevat traali, kuid plahvatused ei järgne.

Pilvitus taevast põletab armutult päike. Ei ole tuule kibetki ja ei tundu sugugi merel olevat.

Saabub lõuna, ent mitte midagi. Ainult mono-toniliselt teeme galsisid. Siiski on miinid traalis, mis tundub traali raskusest ja selle veost.

Järgnevad padrunitaskud — ootame, kuid miin ei kerki.

Juba ligineb õhtu, kuid miinid ei kerki, ei avita tema saagimine ja raputamine täie käiguga, kangekaelselt püsib see saladuslikus sügavuses.

Lakkame traalimast ja algame traalide väljavõtmist. Kerkib kerge tuulehoog, mis väikse laine enese järele kisub.

Tasa kiiguvad mõningad sülalad teine-teisest eemal olevad traalerid ja hiivavad täna erakorraliselt rasket traali.

Toll-tolli haaval kerkib see, kuid oleme veendund, et midagi temas peitub.

Mis võib seal muud olla, kui miin ja selle lõhkemise tagajärjed on kõigile teada: väikene puutumine ühe serva vastu ja sünnib sõja ajal nõnda nimetud: „harilik juhtumine“ — traaleri hukkumine ühes meeskonnaga.

Aga pääseteed ei ole, ei ole võimalik igal kahtlasel juhtumisel kallihinnalist traali ohverdada: „Hiiva veel!“ kõlab uus käsklus ja toll-tollilt tõuseb traal, ligineb saladuslik raskus. Vesi on selge ja on kaugale sügavale näha, on näha veest kerkivat traali, tema külge kinnitud raskusvihtega ja lõhkepadruniga.

„Miin!“ kostab äkitselt kokhunud hüüd ja hetkel katkestub töö ja kõikide kahvatuil nägudel peegeldub hirm ja põnevus teadmatuse ees.

Esimesena toibub meie kapten P. ja külmavereline käsklus: „Hiiva peale“, sunnib meeskonda sellele alistuma. Pikkamisi tiirleb vints ja läbi vee on näha ahtri all ülespoole kerkivat tumedat kogu. Toll-tollilt läheneb see ja alles veepinna juures selgub — et arvatav miin on uppund boi...

Kergeneval hingamisel kestub töö, meeste näod selguvad. Kuid mitte kauaks! Jälle raskeneb traal ja viimse pingutusega töötavad mõlema laeva meeskonnad

Traalis vee all peituv saladusliku raskuse mõjul tulevad laevad peaaegu kokku. Hädavaevalt kerkib veel traal. Uurivalt tungivad läbi vee ohyteride ja miinõride põnevad pilgud, kuid tume-hall veemass ei lase kaugale pilgul tungida.

Kõigile on selge hetke hädahohtlikkus, sest kerkiv miin võib igal tõukel plahvatada.

Kuid kõik jääb muutumataks. Lakooniliselt ja külmalt kostub käsklus: „Hiiva peale“ ja kahvatund näod ja enesesse vajund meeskond alistub sõnatult olukorrale.

Äkitselt ilmub sügavusest nähtavale tume kogu — miin! Hetkeks vaikib kõik... Nähtavale tulevad sarved ja pealt näha ilmsüüta ümmargune kogu, kuid milles jatkub hävitavat jõudu suure lahinglaeva hävitamiseks.

Piinlik on surmale silma vaadata, hetkeks tardub veri soontes selle mõtte juures. Lahkuda perekonnast, väiksest, armsast pojast ja eemal kauguses läikivast, nii ahvatlevast ranna metsavööst ja veel kaugemal sara-vast, elurikkast kodulinnast...

Ent aeg ei ole mõtisklemiseks. Kiirelt järgnevad meie juhi külmaverelised asjalikud käsklused ja rahulikult, just kui sidudes liht asja asetab meie hulljulge minöör S. miinile springi kaela ja viimane sukeldub jällegi sügavusse.

Kergendult hingavad kõik, tunnevad ju kõik pääsmist ja elutähtsust ja tungi... Õnnestund surmasõlm!.. Vaikus...

Kuid mitte kauaks, algab asja söelumine, alguses tasa, sosinal: kuid ikka valjemaks muutub see, ilnuvad asjakohased söimusõnad. Mis merimees see on, kes seda ei mõista! Algab meie taga pukseeri otsas lohisevale süütule miinile „matt'ide“ ja nõorte kuradite selgaladumise, nii et see viimaks ennast tülgastunud meie pukserist vabastub, jättes meile ainult umbes 1/2 ruutjala suuruse tüki oma kestast ühes kinnitusrõnga ja pufferiga.

Möödus õnnetu ja õnnelik päev. Väsinult pöördub salkond oma baasi tagasi, et järgmisel päeval uuesti algada vastutus- ja ohurikkast tööd.

G. Lagus.

Taganemine.

Enamlaste väesalk taganeb Bolovski metsades, metsades, mis on kuulsad oma soodega, ning täis salapärasest vaikust...

Kuulipildujate komando on maha jäänud omast polgust, ning otsib nüüd asjata väljapääsu soisest ürgmetsast. Ümberringi haigete ja pihastanud puutüvede vahel on hädahohtlikud sooloigud, mis kaetud äraandlikult roheline samblaga. Sambla vahel immitseb vesi, milles söeluvad tundmatud putukad. Aegajalt kostab sealt hirmutavad hüüded, naer, hoiged ning raske kukkumine vette. Nädahohtlikud on need teerajad, mis soosse lähivad, halastamatult avanevad nad korruga ning neelavad inimesi, hobuseid ja laskemoona kaste, nagu kärbeid...

Nüüd läheb väesalk mööda kitsast rada, nii kitsast, et tuleb sammuda üksikult. Sõdurite saapad vajuvad vedrutavas sooparvas, iga minut, iga samm maksab üliloomulikke pingutusi. Kuid nad lähivad ikka edasi, ja lehtedeta puu hiiglased vaatavad nagu kahetsedes seda sammamult edasi rühkivat vaimude karja.

Nad on teel juba viis päeva. Viis päeva on nad komberdanud valges soo udus, nädal aega on nad liikunud ses kihvites auras, mis järjest tappis palavikus haigeid sonijaid, teadmata kuhu edasi rühkijaid, taganejaid sõdureid. Kuuendal päeval on neid järele jäänud vaid käputäis meelheitvalt edasi rühkijaid, eksijaid.

Nad on murtud palavikust; palavikust õhetavad nende paled, hingamine tormab vilistades nende huultelt. Tagasi vaatamata sammuvad nad edasi — kartes tagasi vaadata, et mitte näha, kuidas jõuetused mahalangenuid neelab enesesse kõike sööv soo. Nad lähivad püssid ja padrunitaskud, et kergemini edasi jõuda, sest nad teavad, et vaenlane, kes neid piirab, nende relve ei karda; ei hakka ka kuulid nägemata vaenlase peale, kes neid ümbritseb raudse rõngana.

Nad teavad, et see vaenlane ei tungi peale, nagu too, kelle eest nad siia sohu on põgenenud, et ta ei külva neid üle kuulipildujate tulega, nagu seda „Eesti valged“ tegid; see vaenlane ainult vaikib, kuid ta vaikimine — see kukub just kui külmad mullatükid kirstu kaanele!..

Pääsmist ei ole!.. Vaenlase raudrõngas tõmbub ikka rohkem ja rohkem koomale. Mets ise on tõusnud vaenlase vastu, nagu tahes karistada julmi sissetungijaid, kes on seganud ta pühalikkude vaikust!!! Nende palavikust haiged silmad ei näe, kuidas neid ümbritsevate puude oksad, nagu mustad luukere käed nende järele sirutavad!

Aga õhtul, kui on lahkunud udu, hakkavad sool loitma hulkuvad tuled; tõustes soost, kiirgavad nad nagu koletise silmad, jooksevad ringi ja keerlevad mis-kis salapärases müstilises tantsus...

Kahvatu kuu valgustab lagendikul üksikut pool-langenud maja, mille lähel istub neiu, kes vaikides vahib

lähinevaid punaväelasi. Võttes kokku viimase jõu, nõuab kommissar „Naganiga“ ähvardades, et neiu juhataks neid teele! — Neiu tõuseb naeratades, lubades seda teha, sammub ta ette; rõõmsad sõdurid sammuvad sõnakuulelikult ta järele.

Kuid kui ruttu ta läheb! Nagu lind lendab ta pöösaste vahelt edasi, temale järele ruttavad sõdurid, kes pikas ahelikus kaovad üksteise järele metsa tihnikusse!

Maha jäänud viimane sõdur jääb seisma, vaatab enese ümber, kuid ei näe muud, kui udu, sood ja puid!

Kuid mis see on? Keegi jookseb tema järele! On siis keegi veel temast taha jäänud, või on need tagaajajad Eesti „valged“? Ligemale jõudes, näeb sõdur

tundmatut — sel on püss käes, müts punase tähega peas, nagu temalgi, — kuid näo asemel valge udu! Nüüd mõistab sõdur, see on — surm! Lastes püssi kätest maha libiseda, kukub ta maha pehmele samblale: ta tahab magada! Verine vaht tekib tal huulte, ta üle sirutab end udu, kuid ta ei näe seda, ta magab — ning laskub laibana õotsuvasse hauda.—

Aga mets vaikib nagu ennegi! Saladusline ja otsata, teadustab ta tumeda, õudse mühinaga omast võidust, millest keegi kunagi teada ei saa!

Roheline surnuaed, ilma ristideta ja hauaküngasteta ilma pisarateta on nii rahulik, — ent üksi udu, tõustes soole, lehvitat seal tasa oma valget linikut...

G. Meos.

Keelnurk.

Rohkem eestipäraseid sõjaväelisi nimisõnu!

I.

Meie sõjaväeline keel kubiseb musttuhandadest võõrakeelsetest nimisõnadest. Tema on nagu mingisugune rahvusvaheline parlament. Algupäraseid sõjaväelised nimed kaovad nende sekka ja on praegu neist täiesti lämmastet.

Mõtelge ainult: Ohvitser, adjutant, akselbandid, kompani, karaul, rügement, pataljon, diviis, patarei, divisjon, staap, kasino, kolonel, kommandant, major, garnison, komando, leitnant, kolonel-leitnant, sinel, frensch, insener, sapöör, pioner, pioner pataljon, poligon, traaler, pagun, kasarm, binte, ambulants, veltveebel, kadett, aspirant, bivuak, blindasch, blokhaus, mobilisatsioon, demobilisatsioon, dessant, distants, distsipliin, ekipasch, eskadron, jne. jne. jne.

Nendest sõnadest on paljud rahvusvaheliselt niivõrd üldtarvitavad, et nad on ka meie vastavaidlemata tarvilikud. Teiseks tähendavad seda liiki sõnad harilikult isikuid ja asju, mis harilikult tasapinnast kõrgemal ja mille ümber valitseb nagu mingisugune rahvusvaheline õhkkond. Näiteks: kindral (ühtlasi ka täiesti eestipäraseid nimi), admiraal jne.

Nende sõnade asemele teiste, täiesti omade, eestipärase nimisõnade asetamine on psükooloogiliselt ebakohane ja sünnitab pentsiku mulje.

Kuid suurem, rõhuvam osa neist sõnust, tahaks öelda, peaaegu kõik, nagu: adjutant, akselbandid, veltveebel, arjergard, pioner, aspirant, kadett jne. on aga meie keelele ja meile enestele võõrad, meie mõistusele ja keele instinktile vastuvõtmatud ja, juba vastuoks, omalt poolt meie keeles pentsikud.

II.

On teiste väikerahvaste, suuremate rahvaste kultuurilise mõju all olevate rahvaste keeltes sõjaväeliste nimisõnade poolest ka sarnane uputus?

On, aga mitte niisuur, mitte nii uputav, kui meil. Millest see siis meil nii? See tuleb sellest, et sõjavägi, kui riiklise ja ühiskondlise elu organ tekkiis meil ellu äkiselt, üle õõ ja, et meie keel on nõrk olnud tarvilisel kiirusel tema jaoks nõutavaid rahvapäraseid nimetusi looma. Kogu meie sõjavägi, sõjaväeline organisatsioon on tekkinud meil 1917 — 1924 a. jooksul ning on praegu suure kiirusega edasi arenemas.

Sõjaväeliste mõistetega tuli meie keelele kokku puutuda ka juba varem. Kuid see oli siis, kui välis, võõras aine. Meie keele instinkt käsitas siis võõrakeelset sõjaväelisi termineid ja nimetusi, kui võõrsõnu, mida tarvitati meil võõraste, meile mitte koduste ja omaste mõistete tähendamiseks.

III.

Nüüd on aga olukord muutunud. Sõjaväeline organisatsioon, sõjavägi kui sarnane, sõjaväelised mõisted on meile lähedateks, omasteks ja kodusteks saanud. Sõnad, sõjaväelised nimetused on aga häälelitselt ning leksikaalselt endisele kohale, s. o. võõrasteks jäänud. On tekkinud psükooloogiline lahkeli, mitte vastavus, dissonants. Mõistete ning neid mõisteid väljendavate sõnade, asja ja nimetuse vahele on tekkinud lõhe, kuristik, vahemaa. Sõjaväelised mõisted, nähtused, sõjaväes teenivad isikud ja sõjaväe osad on saanud meile argipäevasteks, igapäevasteks nähtusteks, aga sõnad on jäänud võõrsilt laenatuteks olevusteks, meie kõrvale ja ettekujutusele võõrasteks.

IV.

Seda ebakohta meie tänapäevases sõjaväelises keeles tunnevad paljud, instinktiivselt, loomusunniliselt, ehkki nad, võib olla, selle lahkeli, sõjaväelise keelela mitterahulolemise, põhjustest sagedasti küll ise aru ei saa ja teadlikud ei ole.

Neile aga, kellele minu ülaltoodud mõte, meie praeguse võõrasnimedest uputatud sõjaväelise keelela rahulolematust, meie praegusest võõrapärasest sõjaväelise keelest sünnitatud lahkeliide paine arusaamata, olgu siin paar konkreetset näidet.

V.

Ülemaltoodust võivad paljud järeldada, et mina soovitan ja propageerin sellega meie keele ja sõjaväes tarvitavate mõistete „matsistamist“, talupojastamist. Ei sugugi.

VI.

Vääramata tõsiasi on aga, et meie ei või, ei tohi oma sõjaväelise keele käsitamises, tema arendamises, uute mõistete ja nimede kasutamises mõõda minna meie rahva psükoogiast, hingeelust, tema üldisest ilu ja keele instinktist.

Kui meie seda teeme, võõrdub sõjavägi rahvast, saab temale võõraks, muutub nähtuseks, mida tema ei pea oma elu organiliseks osaks.

Kui meie seda teeme, muutub meie sõjavägi rahvast eralduks, saab temale hingeliselt võõraks, mis kiiks sarnaseks, kui oleks ta meie territooriumile mõne võõra võimu poolt organiseeritud, kui oleks ta organisatsioon, kes on saadetud siia meid valitsema võõrsilt.

Saate aru, missugune seisukord võib tekkida? Muidugi psükooloogiliselt rahva kui ühise organismi võõrasteks osadeks jagunemine.

VII.

Meie sõjaväeliste üldtarvitavate võõrakeelsete nimetustega ei lepi, ei harine meie omapärane maitse, keele ja ilu instinkt iialgi.

Üks kolmest — kas jäävad need nimetused ja nimed talle täiesti võõraks, või viskab ta nad endast soodsal juhusel täiesti ära, või töötab nad aja jooksul oma maitse, arusaamise, ilutunde, looming-instinkti kohaselt täielikult ja armutatult ümber. See ümbervalamine võib paista võõrale sagedasti rahvusvaheliste sõnade vulgariseerimise ja labastamisena. Võtke näituseks rahvusvaheliselt tarvitatava ohvitseri kõrval soomekeeles „upseeri.“ Viimane ei ole midagi muud, kui Soome keele instinkti poolt ümbervalatud ohvitser. Ehk võtke meie keeles nimi „Sander“ — see on ju rahvusvaheliseks saanud nime Aleksanderi „saba“.

VIII.

Võtame siin meie praegune võõrastest nimetustest kuhjatud sõjaväeline keel lähema ja üksikasjalisemale sõelumisele.

Mis siin teha, kuidas panna siin maksma oma mina, oma rahvusline omapärane ilu ja keele primaat, nõue? Kuidas rahuldada siin oma sisemist keele ja ilu instinkti tunnet?

Selleks on kolm abinõud. Esiteks, meie keele iseloomule võõrad, meie keeleinstinktile praegu täiesti vastuvõtmatud sõnad ja nimetused meie sõjaväelise sõnastikust armuta välja heita; teiseks, väljaheidatud sõnade ja nimetuste asemele luua uued, omapärased; kolmandaks, need sõnad, mille asemele uusi omapäraseid sõnu ei jõuta luua ja mis meie keele iseloomuga sobivad ning meie keele instinktile enam vähem vastuvõetavad ja sõnad, mis meil täiesti võõrad, kuid mille asemele uusi ei jõuta luua, tulevad meie keele iseloomu ja instinkti, ilu ja keele süntsuse tunde kohaselt täiesti ja otsustavalt ümbertöötada, ümbervalada.

Nad tulevad täielikult paenutada meie keele seaduste alla, peavad saama meile kõlalt ja kirjutamiselt täiesti omasteks ja kodusteks, nii nagu meil kodusteks on saanud juba sõnad: kindral, kapral ja staap.

Üksikasjalistest tegelikutest ettepanekutest meie sõjaväelise keele puhastamise ja ümberkujumdamise alal varsti edaspidi.

P. U.

Sport.

Soome sõjaväe esivõistlused.

Võistlusi peeti läinud reedel, laupäeval ja pühapäeval Viiburis. Tagajärjed tulid üldiselt kõrgetasapinnalised:

Märgilaskmine vintpüssist: 300 mtr. — 1. leitn. Dahl 402 p.; 2. tehnik Södermann 399 p.; 3. veltv. Laine 389 p.

Märgilaskmine püstolist: 25 mtr. — 1. major Kauppi 266 p.; 2. veltv. Oikkonen 255 p.; 3. kapten Ruda 251 p.

300 mtr. ujumine — 1. ream. Hintikka 7.08,2; 2. leitn. Avellan 7.11,0.

200 mtr. takistusjooks — 1. veltv. Kokkila 57,0; 2. lipn. Lehvä 57,9; 3. veltv. Viitanen 59,8.

Kuulitõuge (5,5 kg.) — 1. veltv. Vahlstedt 15.81,5; 2. ream. Koskinen 14.67; 3. leitn. Lang 14.47.

3000 mtr. jooks — 1. veltv. Määttänen 9.09,7; 2. ream. Tähtinen 9.20,6; 3. ream. Nähri 9.21,5.

Granaadiviske, kaugus- ja märgiviske — 1. veltv. Lahnaviitika 81.32 p.; 2. veltv. Korhonen 78.50 p.; 3. veltv. Takala 75.20.

Märgilaskmine vintpüssist 150 mtr — 1. leitn. Dahl 214 p.; 2. tehn. Söderman 210 p.; 3. kapt. Klärich 200 p.

100 mtr. ujumine — 1. kapr. Salmi 1.19,4; 2. veltv. Lehtonen 1.23,8; 3. kapr. Virtanen 1.27,6.

Kettaheide — 1. veltv. Takala 38.64; 2. leitn. Kuiti 37.49; 3. ream. Leimu 35.70.

Kaugushüpe — 1. ream. Järvinen 6.77 (Soome sõjav. rekord); 2. veltv. Vahlstedt 6.75; 3. veltv. Järnefelt 6.53,5.

200 mtr. jooks — 1. leint. Aalto 23,6; 2. veltv. Järnefelt 0.50 mtr.; 3. kapr. Mattila 1.10 mtr.

100 mtr. jooks — 1. leitn. Aalto 11,5; 2. veltv. Vahlstedt 0.50 mtr.; 3. ream. Hietalahti 1.10 mtr.

800 mtr. jooks — 1. veltv. Järvelä 1.58,9 (Soome sv. rekord); 2. ream. Janson 1.59,5; 3. ream. Berggren 2.02,8.

Kõrgushüpe — 1. veltv. Vahlstedt 1.80; 2. ream. Vainio 1.75; 3. veltv. Mattsson 1.65.

Oda viske — 1. kapt. Saaristo 57.20; 2. ream. Palonen 56.00; 3. ream. Kiviranta 49.84.

20 kilom. käik — 1. veltv. Sihvo 1.46.30,0; 2. veltv. Toivonen 1.47.54,0; 3. veltv. Bollström 1.49.54,0.

„Eesti Spordileht“ № 20.

Sõjaväelised teated välisriikidest.

Läti.

Läti tellib omale Prantsusmaalt kaks veealust paati. „J. Sinas“ kirjutab: Läti valitsus tellis juulikuul s. a. Prantsusmaalt 2 veealust paati ja 2 traalerit. Läbirääkimised tasu, veealuste paatide sisseade, teenimise ja ületoomise asjus kestsid viimase ajani. 16. septembril jõuti lõpulikule kok-

kuleppele Läti valitsuse ja Prantsus firma vahel. 1. oktoobril avatakse Pariisis erilised kursused Läti ohvitseridele veealuste paatide teenistuse asjus. Kursuste avamine on ühenduses laevade ehituse lepinguga. 1926 a. kevadel saavad laevad valmis. Veealused paadid ehitakse kõige uuema konstruktsiooni järele, uuemate kaitseabinõudega. Suurus ja miiniaparaatide arv vastab Rahvasteliidu

määrustele. Laevad ehitakse „Ateliers & Chantiers de la Loire“ sõjalaevade tehastes.

Sõjaväe tehnilised kursused Riia ülikooli juures. Sel aastal avati Lätis, Riia ülikooli juures alalise sõjaväe tehnilised kursused. Kursuste ülesanne on anda ohvitseridele kõrgemat haridust järgmistel aladel: sõjaväe ehitus-inseneri, auto-suurtükiväe, lennuväe, elektrotehnika, sõjaväe majandus ja suurtükiväe-keemia. Õpeaja kestvus on 4½ aastat: ehitusinseneri, auto-suurtükiväe, lennuväe, elektro-tehnika ja suurtükiväe-keemia aladel; 4 aastat — sõjaväe - majanduse alal. Ohvitserid arvatakse vastavate ülikooli teaduskondade juure. Riia ülikoolis on nimelt ehitus-inseneride, mehaanika ja keemia teaduskonnad. Vastav kursus töötati välja ülikooli ja sõjaministeeriumi kokkuleppel. Kursustele võetakse ohvitseri sõjaministri poolt kindlaks määratud arvul iga kahe aasta tagant. Sisseastumise tingimused vastavad Eesti kindralstaabi kursuste omadele. —g.

Poola.

Poola lendurite üleeuroopaline lend. Poola lendurid kolonel Serednicki juhatusel alustasid 22. septembril kuuel Prantsuse lennukil Bourget lennuväljal Prantsusmaal üleeuroopalist lendu Turiini ja Viini kaudu Varssavi. (Le Matin).

Inglismaa.

Inglise manöövrid. „Times“ kirjutab: Hiljuti lõppenud Inglise manöövrid on selgitanud mehaaniliste veoabinõude tähtsust sõjaväele välja olukorras. On teostatud tähelpanuväärsed saavutused. Näiteks liikus ühel pealelõunal üks voori divisjon ja üks laskemoona kolonn, mis koosnesid 30 tonnilistest veoautodest, keskmiselt 135 miili ilma ühegi äparduseta. Auto ambulantsid töötasid samuti täiesti rahuldavalt. Ratsavägi nähtavasti

ei ole määratud kadumisele, kuid peab põhjalikult muutuma. On tehtud katseid hobuste edasitoimetamiseks erilistel veoautodel. See suurendaks tuntuvalt ratsaväe tegevusraadiust. Samuti toimetatakse katseid uute auto-välirikõikidega, mis paigutatud kuuerattalistele veoriistadele, ehitatud nende eeskujul, mis sõitsid läbi Saharaast.

Ameerika Ühisriigid.

Jalgväelase kandekoorma kergendamine Ühisriikides. Ameerika Ühisriikide jalgväe direktioon jätkab uurimusi jalgväelase kandekoorma kergendamiseks. Kõige viimased kogemused võimaldavad jalgväelase koormat vähendada umbes 22 klg. 700 grammini.

Nende katsete põhimõtteks oli, et kiiver, gaasimask, vihmamantel ja tagavara toiduained, kogukaalus 7 klg. 700 gr. ei tule liikumisel kaasas kanda, vaid peab veetama rügemendi vooris. Nad jagatakse välja enne lahingut või vajaduse korral. Arvatakse samuti, et mehel et ole tarvis alati kaasas kanda 100 padrunit. 20 padrunit on küllalt laskurile harilikul ajal, täiendus antakse välja võitluspiirkonda jõudmisel. Püsskuulipilduja mees-tele näib küllalt olevat 60 padrunit.

See eeldab jalgväe vooride liikumist mootorite abil. Ameerika Ühisriikide sõjavägi on kindlasti asunud selle küsimuse lahendamisele selles suunas ja taotleb seda arvurikaste katsetega. A. K.

„Sõdurit“ võib tellida veel kogu 1924 a. peale. Kõik ilmunud numbrid saadetakse korraga kätte. „Sõduri“ aasta hind on ennekuulmata odav — ainult 300 marka!

Ametlikud teated.

Vabariigi Valitsuse otsusega 24. septembrist s. a. ülendatakse lipnikkudeks vanusega ülendamise päevast, reservi arvamiseega: Sõjaväe ühendatud õpeasutuste aspirantide kursuse lõpetanud aspirandid Alfred Ehin ja Johannes Gutmann, arvates 1. oktoobrist s. a.

Määratakse: Major Konstantin Kanep Sõjaväe ühendatud õpeasutustest — Distiplinaar kompani ülemaks, arvates 25. septembrist s. a.

Viiakse üle teenistusse: Kapten Johannes Lippus, Sõjaväe ühendatud õpeasutustest — Sõjaväe varustusvalitsusse, arvates 1. oktoobrist s. a. Noorem-leitnant Karl Vildmann, Sõjaväe ühendatud õpeasutustest — Auto-tankide divisjoni, arvates 1. oktoobrist s. a. Noorem-leitnant Osvald Pakkas, I diviisi staabist — 1. jalgväe rügementi, arvates 1 augustist s. a.

Viiakse üle teenistuse huvides: Distiplinaar kompani ülema kohuste täitja major August Thimm — 10. jalgväe rügementi, arvates 25. sept. s. a.

Arvatakse reservi: Registreerimisele ilmunud kindralstaabi kolo el-leitnant John Wocke, arvates 23. septembrist s. a. 6. jalgväe rügemendist kapten Aleksander Rosalk, arvates 21. septembrist s. a.

Arvatakse erusse: Reservi noorem-leitnant Sergei Blondt—Selli sanatooriumi komisjoni otsusel, arvates 24 septembrist s. a.

Kustutakse ohvitseride nimekirjast kui riigikeelt mitteoskaja ja loetakse reameheks Vabariigi Valitsuse otsusega 19. septembrist s. a. Reservi lipnik Vladimir Povorosnik.

Kustutakse ohvitseride nimekirjast: Eru lipnik Boris Tiets, kes surnud 7. septembril 1924 a., arvates samast kuupäevast.

Merijõudude staabi teadaanne № 1.

2 oktoobril 1924 a.

Merijõudude Staap teatab, et Meriväe Jungide kursusele võetakse sel aastal kasvandikke järgmistesse klassidesse:

- a) signaali-kaugusmõõdu (laevastiku je merikindluste jaoks);
- b) komendooride (laevastiku ja merikindluste jaoks);
- c) galvanööride - elektrikute (merikindluste jaoks).

Jungideks võetakse vastu alaealisi kodanikke 17—19 aasta vanuses, kes vähemalt 6 klassi ühtluskooli lõpetanud ehk kes vastava hariduse omand, kohtu poolt karistamata ja kes kaitseväe-teenistusele terviliselt kõlbulikud.

Kursus jungidele kestab 1½ aastat ja peale kursuse lõpetamist ja sundusliku teenistuse lõppu jungid kohustavad jääda üleajateenistusse 3 aastat.

Sellekohased soovivaldused, mis varustud 20 mrk. tempelmargiga ja kus tähendud lühikene elulookirjeldus ja missugusele kursusele astuda soovitakse (eraldi tähendades, kas laevastikku ehk merikindlustesse) juurde lisades: a) kinnitud ärakirja haridust tõendavatest dokumentidest ja isikutunnistusest, b) vanemate ehk hooldajate allkirja nõusoleku kohta (poliitsei poolt kinnitud), c) poliitsei tunnistust kohtu ega eeluurimise all mitte viibimise kohta — saata Merijõudude Staapi, Tallinn, V. Patarei tän. Nr. 10, 15. oktoobriks s. a.

Kursus algab 1. novembril s. a.

V. Grenz,
kapten-majoor
Merijõudude Staabi Ülemk. t.

G. Lagus
Meriväe-leitnant,
Inspektori Adjutant.

Kroonika.

4/5. oktoobri õöl, natuke aega enne kella 12, pääsis tuli lähti Tallinnas sõjaväe arsenaalis (Erika töökojad). Õnnetus leidis aset arsenaali lauakuivatamise ruumis, mis asub arsenaali keskmises korpuses. Kohe kutsuti tuleõrjujad abiks ja pandi mitu mootorpritsi töötama. Lühikese töötamise järele hakkas tule jõud maja linnapoolses osas, kus lauakuivatatus asus, raugema, milleks tuntavalt kaasa mõjus asjaolu, et arsenaali veekraanide kaudu vett õhtrasti saada oli. Siis juhiti veeojad maja teiste osade peale. Majal põles ära katus ja lagi, aknad said purustatud ja hoone sisemus osalt kannatada. Sisseseade jäi enam vähem terveks. Kuna tulele õigel ajal suudeti piiri panna ei ole kahjud mitte väga suured. Tulekahju põhjus on veel lõpulikult selgumata. Selle kohta on energiline juurdlus käimas.

— Lätlaste kutsel sõitis 3. oktoobril meie kaitseväge jalgpallimeeskond Riiga, et Läti kaitseväge jalgpallimeeskonnaga sõprusvõistlust pidada. Meie meeskonda kuulusid: kapten Freiberg, mer. n.-leitn. Prees, mer. n.-leitn. Nuudi, sv. am. Silber, v. al. ohv. Leies, kapral Ellmann, kapr. Maurer, reamehad: Einmann, Vessart, Leivat, Pöder, Kallaste, Joll. Esitajatena sõitsid kaasa kolonel-leitnant Rosslender ja n.-lt. Lepp.

Riiast saadud telegrammi järele on meie meeskond ägedas võistluses võitnud lätlasti 3:2.

O. K.

Väljamaa sõjaajakirjandus.**Saksamaa.**

Militär Wochenblatt, 25. sept. 1924 a. Sõjapoliitilist Poolast, rannariikidest ja Rumeeniast. April—Juuni 1924. — Materjaal või moraal? Dr. Ernst Meier. — Väeosad jõuvankritel ja lennukite vastane kaitse. Guderian. — Kerge tank. Diplom. ins leitn. Wim Brandt. — Juhitalennuk. R. A.

Prantsusmaa.

Revue Militaire Française, 1. septembril 1924. Juhatamise psükoloogia. Kolonel Dessoffy de Csernek. — Operatsioonid Albaanias 1918 a Kolonel-leitnant Paquet. — Armee rahva vastu Valence ja Murcie a 1808. Major A. Grasset. — Jaapan, tema minevik, olevik, tulevik. Kapten Riviéri. — Prantsuse lahinguõhujõudude doktriin ilmasõja jooksul. Kolonel-leitnant Voisin.

Revue d'Artillerie, juuli—dets. 1924 a. Kuidas on lugu Saksa armee uusti jaluseadmise. Major Castelnau. — Kõige parem laskude jaotuse uurimine ribale laskmisel, Kapten Royal. — Teoreetilised märkused suurtüki torude kestvuse kohta. Kapten Justrovi järele Saksa keelest kolonel-leitnant Gavard. — Astronoomiliste võtete tarvitamine suuna määramisel. Päikese asimuudi tabelid. Leitnant Riveau. — Saksa kahurväge võitluse uus määrustik. E. L. — Lennukite vastaste suurtükkide kiire sihtimise. Kolonel Hill'i järele Ingliskeelest major Bénard.

Revue Militaire Générale, 15. aug 1924. 4. armee korpus Oureq'il. Kindral Boëlle. — „Saate relvad“ Prantsus- ja väljamaal. Major Biswanq. — 6. ratsadiviis suurteil Rhône'i manöövritel ja tankid. X.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Agu №№ 36, 37, 38. Kirjanduse, kunsti ja kultuuri ajakiri.

Kodu №№ 16, 17. Perekondlik kirjanduse, teaduse ja kunsti ajakiri.

Eesti Majandus №№ 36, 37. Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri.

Eesti Politseileht №№ 34, 35, 36. Administratiivõigusline aegkiri.

Odamees № 9. September 1924 a.

Eesti Spordileht №№ 15, 16. Eesti spordi keskliidu häälekandja.

Muusikaleht № 8. Eesti lauljate liidu väljaanne.

Kindralstaabi IV osakonna Topo-Hüdrograafia aastaraamat 1924. Kindralst. IV osakonna väljaanne. 131 lehekülge, lisaks 6 värvilist kaarti.

Rizsargs № 9. Latviya kaitseliidu väljaanne.

Eesti Mets № 17/18. Metsa- ja jahiasjanduse ajakiri.

Musu Zinyas № 19. Leedu sõjaväeline ja ajalooline kuukiri.

Wastutaw toimetaja: E. Limberg.

Wäljaandja: Kindralstaap.

Kindralstaabi 6. osakonna
poolt väljaantud

raamatuist

on
„Sõduri“ talitusest

veel saada:

Ratsasõidu õpetus . . .	hind	50 mk.
Juhatused käsigranaa- tide pildumiseks . . .	„	10 „
Kehaline kasvatus, võimlemismängud I vihk	„	25 „
Kehaline kasvatus, võimlemismängud II vihk. Liidu jalgpall	„	35 „
R. Kent: Distsipliin	„	75 „
Laske - eeskiri jalgväe relvadele. I osa . . .	„	120 „
Laske - eeskiri jalgväe relv. II vihk, kerge kuulipilduja	„	60 „

— Ilmusid trükist —

**Sportala paremate tagajärgede
(rekordide) registreerimise kaardid.**

Hind 2 Mrk.

Saada „Sõduri“ toimetusest

— Tallinn, Pagari tän. № 1. —

**Kindralstaabi VI osakonna foto üles-
võtteid kaitseväge päevasündmustest**

on saada „Sõduri“ toimetuses

— Tallinnas. Pagari tän. № 1. —

Ilmusid trükist

Kindralstaabi 6. osakonna väljaandel:

Jalgväe relvade materjaal-osa

K. k. Lewis (jalgväe mudel).

Üldine kirjeldus, õpetamise meetodid ja hoolekandmise reeglid jalgväe kompanidele.

— Hind 55 mrk. —

K. k. Lewis'i lasketakistused.

Lisa jalgväe relvade materjaal-osa K. k. Lewis'i juurde.

— Hind 10 mrk. —

Saada „Sõduri“ talitusest, Pagari tän. № 1, tuba 50.